

Живојин М. Перић,

проф права на Београдском Универзитету¹.

МЕЂУНАРОДНО ОБИЧАЈНО (НЕПИСАНО) ПРАВО

1. Ако се као право сматра правило заштићено правном (судском) санкцијом, онда правила (прописи) Међународнога Права нису правна правила. Она то нису с тога што нису *правно (судски)* санкционисана. Санкције које се на њих примењују — а то су међународни морал, интерес који државе имају да их поштују и, најзад, као *ultima ratio*, рат — то нису правне (судске) санкције.

Међународно Право постало би *право (судско) право* кад би, попут Унутрашњег Права, добило правну (судску) санкцију т. ј. кад би изнад држава постојала нека међународна организована сила која би загарантовала остварење прописа Међународнога Права у случају њиховога непоштовања од стране било које државе, када би, дакле, постојала нека моћ јача од држава. Другим речима, Међународно Право може постати право само по цену укидања Међународне суверености појединих држава, јер се ова сувереност не би могла да сложи са постојањем те међународне силе која би требала да служи као санкција правилима Међународнога Права, т. ј. са једном силом која би стајала изнад међународне државне суверености, пошто сувереност, као апсолутни по-

¹) Овај чланак Г. Ж. Перића објављен је у броју од Јануара о. год. часописа: „The Journal of International Law and Diplomacy“ који излази у Токију (Јапан) као орган научног Друштва: The Association of International Law. Друштво се налази при Правном факултету Токискога универзитета. Уредник је часописа Г. Kisaburo Yokota, професор на истом факултету, који је познат, по својим научним радовима, и у Европи (в. н. пр., његову студију: *Begriff und Gliederung der Verfassung der Völkergemeinschaft*, Festschrift gewidmet Hans Kelsens zum 50. Geburtstag. Herausgegeben von Alfred Verdross. Wien, 1931). Чланак Г. Перића изишао је у часопису на француском и на јапанском језику. Да приметимо да је Г. Перић свој чланак коме је тема да Међународно Право није „право право“, пошто му оскудева правна санкција и да је, напослетку, у међународним односима претежан чинилац међународна независност и сувереност држава, послао Уредништву часописа пре јапанско-киевских догађаја од Септембра прошле године, догађаја који су, такође, потврдили схватање да сви међународни акти, па и они послератни, почињући од Пакта Друштва Народа (1919. год.) па до Пакта Келоговога (1928. год.), нису у стању да обезбеде мир, јер они сви почивају ипак на бази међународне суверености држава, тој генези ратова.

Преводилац.

јам, не може бити ни надмашен (*primée*) ни ограничен: сувереност је или *потпуна* (*intacte*) или *никако не постоји*. Међутим, како се државе карактеришу својом сувереношћу, то би ишчезавање ове основне особине суверености, дакле услова потребнога да би, као што смо видели, Међународно Право постало правим правом, значило, у исто време, ишчезавање и самих држава: али, чим би нестало држава, нестало би и Међународнога Права, јер и ово Право претпоставља постојање подмета (субјеката), а то су државе, међу којима оно постоји: без субјеката нема ни права. Према томе, оно што би омогућило преобраћање Међународнога Права у Судско Право јесте баш оно због чега би Међународно право као такво морало ишчезнути.

Како, међутим, државе и њихова међународна сувереност непрестано постоје, што ће рећи да још никако нема међународне организоване силе која би послужила као санкција прописима Међународнога Права, појмљиво је да Међународно Право није Судско Право (*Droit juridique*) и да оно не може претстављати никакво наддржавно (*supra-étatique*), Право, као што то тврди извесна доктрина, под условом, разуме се, да се под наддржавним Правом разуме Судско Право. А ако се, напротив, за једно правно правило не би захтевала правна (судска) санкција, онда би свако правило, верско, морално, научно и т. д., могло да се сматра правним правилом и, следствено, дошло би се до тврђења да је свако правило једно наддржавно Право.

Оно што је горе речено односи се како на Међународно *Писано Право* (међународни акти) тако и на Међународно *Неписано Право*, на Међународно *Обичајно* Право: ни једно ни друго није право право. Али, ако она то нису док имају карактер *Спољашњег* Права (*Droit externe*), она то постају чим добију карактер *Унутрашњег* Права: у овом случају, правила Међународнога Права, пошто би уживала правну (судску) санкцију, постала би право (судско) право, али, као што видимо, постала би то само зато што би изгубила свој карактер *Спољашњег* Права и добијајући карактер *Унутрашњег* Права. Правила Међународнога Права постају, дакле, правим правом једино губећи своју егзистенцију као Међународно Право: тек умирући она се рађају као Судско Право (*Унутрашње* Право). Ако живе, она нису правно санкционисана и нису право (Судско Право), а ако су правно санкционисана и постану, тако, правим (судским) правом (*Унутрашњим* Правом), она тада престају бити Међународно Право. Дакле, исти резултат као у случају када би постојала једна међународна сила која би обезбеђивала санкцију правилима Међународнога Права, и ова истоветност резултата објашњава се овде том чињеницом да, ако би једна таква међународна сила постојала, то би значило да би цело Чове-

чанство било организовано на бази једне и исте државе: а када би постојала само једна држава у свету, тада би постојала и само једна врста Права, Унутрашње Право.

2. У данашњем стању организованости Човечанства, прописи Међународнога Права могу постати Судско Право и бити тако снабдевени санкцијама, постати, другим речима, Унутрашње Право, на два начина: то зависи о којој категорији Међународнога Права је реч, о Међународном Писаном или о Обичајном (Неписаном) Праву.

а) Међународно Писано т. ј. међународни акти у њиховом најширем значењу добијају карактер Унутрашњег Права путем *ратификације* од стране земаља потписница односно уговорница. Што се тиче власти која је у појединим земаљама надлежна за ратификацију једног међународног акта, она је утврђена уставом дотичних земаља. Пре ратификације, један међународни акт нема ни за кога обавезну снагу, па ни за државе чији изасланици су га потписали. Тако, уговор закључен у Севру 10. Августа, 1920. године никада није био добио обавезну снагу, јер није био ратификован од стране сила потписница: он није био на снази не само после Лозанскога Уговора од 24. Јула, 1923. год. којим је замењен већ ни пре тога Уговора. Лозански Уговор, тако исто, не обавезује Краљевину Југославију: њен претставник потписао је, истина, тај Уговор али он није ни до данас ратификован од стране надлежне југословенске власти. После ратификације, међународни акт постаје обавезним за власти и поданике државе која га је ратификовала; он то постаје стога јер, ратификацијом, добија карактер Унутрашњег Права дотичне државе, и њега судови морају да примењују као и остале унутрашње законе дотичне државе: његово непоштовање или повреда од стране нижих судова повлачили би за собом поништај судске одлуке од стране Највишег Суда али не зато што би био повређен какав пропис Међународнога Права — ови прописи немају обавезне снаге за правосуђе једне државе — већ зато што би један унутрашњи закон (закон о ратификацији) био предмет непоштовања или повреде. Француски Касациони Суд решио је, ако се не варамо, у једном конкретном случају друкчије,²⁾ али то је, по нашем мишљењу, била грешка. Из реченога излази да, ако би једна држава једнострано укинула који ратификациони закон, судови не би могли више да примењују међународни акт у питању, пошто би он, лишен ратификације, опет постао једно правило Међународнога Права т. ј. правило које, губитком својства (Унутрашњег) Судског Права, не би више могло бити

²⁾ Т. ј.: ако би једна држава донела закон противан ратификованом међународном уговору, суд би ипак имао да примени међународни уговор.

примењивано у правосуђу државе која је укинула ратификациони закон. На сваки начин да би овакви поступци од стране једне од држава потписница међународнога акта могли да доведу до сукоба са другом или другим уговорним странама, али то је чисто питање међународне политике и моћи, и оно би, у држави која је укинула ратификациони закон, било без важности у погледу правнога домаћаја тога укидања.

б) Међународно Обичајно или Неписано Право постаје судским (унутрашњим) правом т. ј. правом санкционисаним и обавезним на један други начин: оно то постаје — или, боље, рећи може постати — једностраном иницијативом и вољом једне државе, изван и без сваке међународне конвенције. Ово питање стоји у тесној вези са обавезношћу коју унутрашња законодавства појединих држава придају правним обичајима. Да приметимо, узгред, да ови обичаји могу бити извор Објективног Права само уколико их закон т. ј. држава признаје као такве, што води томе закључку да, у крајњој анализи, постоји један једини извор Објективног Права, а то је *Закон*. Решити овде друкчије и рећи да су правни обичаји производ *друштва* и да, као такви, имају своју сопствену егзистенцију, независну од државне воље, то би значило узети да, поред законодавне власти државе постоји и законодавна власт друштва, узети, другим речима, да, у држави, постоје две суверености, *државна* и *друштвена* сувереност, што би водило негацији државе која је *једина* суверена и којој је све потчињено и субординирано, како сами појединци тако и *групе* појединаца. Уосталом, познато је да две суверености не могу постојати једна поред друге: оне би се узајамно искључивале и уништиле или би једна победила другу.

У погледу Обичајног Права, државе се деле у две категорије: једне по правилу не признају Обичајно Право као извор Објективног Права. Тако н. пр. Француски Грађански Законик не садржи никакве одредбе на основу којих би Правни Обичаји били такође, поред аналогije, једно средство за попуњавање. У тежњи да изједначе Грађанско Право које је, у старој Француској, благодарeћи нарочито разноликости обичаја, било веома разнородно, француски кодификатори из 1804. г. бојали су се да признање обичаја као извора Права не би временом нанело штете њиховом раду на изједначењу законодавства. Уосталом, из разлога мало час споменутога, т. ј. што су правни обичаји били везани за Стари Режим (*L'Ancien Régime*), редакторима Францускога Грађанскога Законика правни обичаји нису били ни најмање симпатични. У другу врсту земаља спадају оне које су отворено усвојиле систем по коме се и правни обичаји признају као извор Права, али с том резервом да ти обичаји могу доћи у обзир само као средство да се попуне празнине у Зако-

www.универзитетскабиблиотека.бг.унику (ако за то аналогија не би била довољна): обичај, дакле, ни у ком случају не би могао да укине закон. Овде можемо да наведемо Немачки Грађански Законик од 18. Августа 1896. год. (чије уводне одредбе (Einführungsgesetz) предвиђају, у чл. 2 да је закон (Gesetz) свака правна норма (Rechtsnorm). Ову одредбу немачки правници тумаче као признање Обичајнога Права у Немачкој (с том примедбом да само Опште Обичајно Право долази у обзир а не и Посебно Обичајно Право т. ј. оно које би се примењивало у једној од држава Савеза, а ово зато да се не би оштетило законодавно јединство постигнуто Грађанским Закоником од 1896. г.³⁾ По чл. 2. Швајцарскога Грађанскога Законика од 1907—1912. г. судије ће прибећи нормама Обичајног Права у случају да не буду могли да попуне евентуалне празнине у закону аналогијом. § 10. Српскога Грађанскога Законика (од год. 1844.) такође је у истом смислу. Аустријски Грађански Законик (од 1811. г.) признаје Обичајно Право али не као опште допунско правило Грађанском Законнику: судија је овлашћен да прими и обичај једино код оних правних института где сам Законик изречно и изузетно допушта правне обичаје (Gewohnheitsrecht), као на пример у питању трајања закупа.

Враћајући се на правне обичаје Међународнога Права, рећи ћемо да, у једном законодавству које, као што је француско, не признаје те обичаје, Неписано или Обичајно Међународно Право не може наћи примене у пракси судова једне земље у којој влада такав закон: пошто се судови не би могли позивати на Обичајно Право у споровима који се тичу Унутрашњег Права, још мање би они то могли када би била реч о односима из Спољашњег Права. У земљама са таквим законодавством судови би имали власт примењивати само прописе Писаног Међународнога Права, и то, разуме се, под условом да они буду ратификовани, у конкретном случају, од стране државе којој судови припадају. Исто решење требало би прихватити и у погледу земаља које имају аустриски систем: како Аустриски Грађански Законик не предвиђа, међу установама Грађанскога Права где је судија овлашћен да може евентуално применити и Обичајно Право, и односе нормиране Међународним Правом, то из тога излази да аустриски судија не би могао узимати у обзир Оби-

³⁾ У своме чланку: *Обичајно Право у нашој Држави*, објављеном у „Браничу“, Београд, број од Јануара ове год. (као и у часопису: „Právny Obzor“, orgán Právnickej Jednoty na Slovensku v Bratislave, č. 6., 1932, под насловом: *Obyčejové Právo v Kráľovstvi Jugoslóvanskej*) где је опширније говорио о правним обичајима, Г. Перић је навео да, према немачким коментаристима Нем. Грађ. Законика, Општи Правни Обичаји били би, у Немачкој, равни државном закону т. ј. могли би овај не само доуништи него и измениши, само ако би се формирали *после* закона, а по правилу: *lex posterior derogat priori*.

чајно Право. Али, тешкоћа постоји код оних законодавстава која, као што су Немачки, Швајцарски и Српски Законик, предвиђају уопште обичаје као допунско правило за законе: да ли би судство дотичних земаља било овлашћено да примењује и прописе Обичајнога Права, посебице у области Међународнога Приватнога Права? Ово питање поставља се зато што горњи Законници, говорећи о правним обичајима, мисле, вероватно, само на Унутрашње Право. Ипак афирмативно мишљење могло би се бранити, пошто односи Спољашњега Права који би се имали применити на територији једне државе добијају, тиме, карактер унутрашњих правних односа. Али, што се тиче Немачкога Права, не постоји, у овом погледу, никакве сумње после доношења Устава од 11. Августа, 1919. године чији чл. 4. прокламује да се правила Обичајнога Међународнога Права сматрају као правила Немачкога Унутрашњега Права.

3. Као што видимо, унутрашња законодавства земаља које, својим системом правних обичаја, санкционишу и прописе Обичајнога Међународнога Права показују се као напредна законодавства, будући правила Међународнога Права било писаног било неписаног (обичајнога) теже да обезбеде нормалан и мирољубив развој (еволуцију) међународних односа. Али, и ово јамство за међународни мир далеко је од тога да буде сигурно, пошто свака држава, као суверена, увек може да укине закон којим се признају међународни правни обичаји. Много би бољи био, у томе погледу, систем једне светске организације у којој би постојала само једна држава и у којој би, као што смо већ видели, односи међу народима задобили карактер Унутрашњега Права санкционисаног судским путем, онако како су још сада санкционисани унутрашњи односи у државама. У таквом случају мир би био свакако далеко боље обезбеђен него данас са системом једног великог броја суверених и независних држава. Европљани, који су највише претрпели у Великом Рату (1914.—1918.), труде се, стога, да изграде на своме Континенту једну једину државу. Ако им то пође за руком и ако једнога дана исти систем буде остварен и у остала четири Континента, моћи ће се тада, спајањем пет федералних држава са пет Континента, створити она светска држава коју је Исус Христос предсказао пре скоро две хиљаде година. Лига Народа ни из близа не претставља једну такву државу: напротив, стављајући сметње организацији Европе, она тиме претставља, у исти мах, и камен спотицања за еволуцију идеје о једној општој светској држави.

Превео са францускога,

Тихомир Ј. Марковић,

канд. права.

ДОДАТАК.

Никада, ваљда није се толико као данас говорило о миру и о његовом осигурању а, поименце, о његовом осигурању путем општега разоружања држава, дакле не само разоружања оних држава које су, Уговорима о Миру од год. 1919.—1920. (Версајски, Сенжерменски, Нејиски и Трианонски) разоружане а то су: Немачка, Аустрија, Бугарска и Мађарска, него и осталих земаља. Али, исто тако, није, изгледа, било као сада ни толико противуречности између речи и делања одговорних чинилаца у појединим државама. Тако, док се с једне стране стално истичу грозоте Великога Рата то јест Велике Несреће Човечанства (1914.—1918.) уз зебњу да се оне не понове, у ближој или даљој будућности, дотле се непрестано одржава стање оружаности у свима државама (изузимајући, разуме се, у Великом Рату побеђене државе и Данску која се разоружала својом сопственом иницијативом) чак на једној висини изнад прератне. [В. овде: *Le Comité directeur du Bureau international de la Paix dans les Balkans* (13 au 30 octobre 1929), Dôle-du-lura, 1929., где се, а поименце, у говору Г. La Fontain-a, белгискога сенатора и председника Биро-а, од 25. Октобра исте год. у Новинарском Удружењу у Београду, налази и овај пасус: да „издаци на војску који су износили пре 1914. год. 11 милијарди златних франака прелазе данас 18 милијарди“: стр. 35. Да приметимо да, пошто су сада Немачка, Аустрија, Мађарска и Бугарска разоружане, пораст послератних војних издатака према прератнима још је већи, специјално у победничким земљама].

На другом месту, имамо ову противречност. Предлажући разоружање, управници појединих држава задржавају и даље начело међународне независности и суверености држава, што једно друго искључује. Ако државе имају да се разоружају, оне не могу више бити независне и суверене у својим међународним (међудржавним) односима, а ако ово оне буду и даље, оне се не могу разоружати. И, заиста, независност и сувереност једне државе не би имала никакве практичне вредности, ако држава не би располагала довољном материјалном (оружаном) силом да би своју независност и сувереност могла бранити од сваког евентуалног спољашњег напада. (Ово значи да разоружане државе, Немачка, Аустрија, Мађарска и Бугарска, нису, у самој ствари, независне и суверене). Отуда, ниједна независна и суверена држава не сме се разоружати све дотле док се и све остале државе не би разоружале. Зато, и поред Келоговога Пакта о ненападању, државе, потписнице тога Пакта, остају и даље наоружане (осим држава побеђених у Великом Рату и Данске). Па и онда када би се све државе разоружале, не би сасвим престала ратна опасност, само ако би државе биле и даље независне и суверене:

како независне и суверене, државе би опет могле, на основу те своје независности и суверености, да се наоружају (ко би их у томе био у стању спречити?). Осим тога, једна независна и суверена држава има потребу за војском не само ради одбране своје независности и суверености (дефанзивни рат) него и за своје империалистичке сврхе (рат офанзивни), јер свака независна и суверена сила тежи да се прошири у простору (као што, тако исто, тежи да буде вечита у времену) а за постигнуће те сврхе, држави је нужна војска.

Из овога излази да ни Друштво Народа не омогућава разоружање па, доследно, не представља установу која зајамчава међународни мир. Друштво Народа, које није ни Савез Држава (Staatenbund, confédération d'États) ни Савезна Држава (Bundesstaat, État fédéré),⁴⁾ не дира у принцип међународне независности и суверености држава: државе, чланице Друштва Народа, и сада су, као и пре стварања тога Друштва, у својим међусобним односима и независне и суверене (в., н. пр., чл. 8. Пакта Друштва Народа где се говори о „националној сигурности“, la sécurité nationale, national safety, и чл. 10. у коме је реч о „неповредности територијалној и политичкој“, l'unité territoriale et l'indépendance politique, the territorial integrity and existing political independence, чланова Лиге Народа). Пакт о Друштву Народа јесте један обичан вишестран (plurilatéral) међународни уговор закључен од независних и суверених држава као и други међународни уговори (и сама вишестраност Пакта Лиге Народа није ништа ново ни особито: такви уговори бивали су склапани и склопљени и пре Великога Рата, поименце у области техничкој као што су разне конвенције о међународном саобраћају) после којих уговора државе потписнице задржавају и даље своју међународну независност и сувереност, што значи да би свака потписница уговора могла увек (без обзира на евентуалне рокове и формалности), по сили своје независности и суверености, одустати од уговора.⁵⁾ Лига Народа не располаже никаквом материјалном (оружаном) снагом којом би, у случају потребе, могла принудити чланице Лиге, као такве, да врше своје обавезе. Државе потписнице Пакта о Друштву Народа нису овоме обезбедиле ту и такву снагу, нису — јер нису хтеле, образујући то Друштво, да се одрекну своје правне независности и суверености. Једно од начела којих се, у својим одлукама, придржава Стални Суд Међународне Правде (La Cour permanente de Justice internationale) у Хагу, установљен чл. 14. Пакта Друштва Народа, јесте на-

4) В. о Друштву Народа исцрпну тезу Г. Др-а Миленка Милића, *Les attributions communes et les rapports du Conseil et de l'Assemblée. Une étude de a Société des Nations.* Préface de M. Joseph Barthélemy, Paris, 1926.

5) В. овде С. Јовановић, *О Држави. Основи једне правне теорије.* Треће издање, Београд, 1922., стр. 156.

чело о међународној независности и суверености држава:⁶⁾ Када Статут Хашкога Суда (Le Statut de la Cour permanente de Justice internationale) од 13. Децембра, 1920. год., вели, у своме чл. 38., да »La Cour applique: 3. Les principes généraux de droit reconnus par les nations civilisées«,⁷⁾ Хашки Суд то тумачи, и сасвим основано, у том смислу да се ту има у виду најпре начело о међународној независности и суверености држава. Ово, такође, показује, пошто је Хашки Суд, као што смо видели, једна установа из Пакта о Друштву Народа, да тај Пакт ни најмање, правно, не крњи основно и главно начело Међународнога Права, начело без кога не би било ни овога Права, т. ј. начело међународне независности и суверености држава.

И како, на тај начин, Лига Народа, оваква каква је, не може да обезбеди мир, јер, и поред ње, и даље влада међународним односима мало час речено начело, једно начело, дакле, које садржи у себи клицу ратова, то се предлаже да се створи једна међународна оружана сила која би се ставила на расположење Друштву Народа, сила помоћу које би Друштво Народа могло сваку државу, чланицу Друштва, која би покушала да поремети међународни мир, задржати од извођења те намере. Овај предлог је, наиме, учинила Француска, за време Владе А. Tardieu-а. На тај предлог могу се учинити ове примедбе. 1°. Оружана сила (војска) атрибут је државе и њене суверености: како би Друштво Народа које, као што смо већ казали, није никаква држава па ни Савез Држава (Државни Савез) могло имати своју војску? Друштво Народа може бити само приватно-правна личност те да би као такво било способно да има својих материјалних добара и да, у опште, може ступити у приватно-правне односе (правна способност, *Rechtstfähigkeit*) али приватно-правне личности нису овлашћене да, поред својих органа (представника) преко којих функционишу, могу имати и своју оружану силу, у ширем или ужем смислу (жандармерију односно полицију). Оружана сила је манифестација државе као јавно-правне личности а таква личност није Лига Народа. 2°. Ако би Друштво Народа располагало војском која би била довољно јака да наметне своју вољу чланицама Лиге, онда би

⁶ В. овде: Др. Анка Гођевац, *Основна правна Начела на којима почива јуриспруденција сјалнога суда Међународне Правде у Хагу*. Предавање одржано у Југословенском Удружењу за Међународно Право у Београду 12. Маја, 1932. год. а објављено у „Архиву за Правне и Друштвене Науке“, Београд, свеска Јули—Август, 1932. год. В. и тезу докторску Др-а Михаила Илића, *Considérations générales sur la Société des Nations et son Droit*, Paris, 1919., а, специјално, изврсну партију: „Objections générales contre le Droit international“, pp. 124. и 146.

⁷ В. Karl Strupp, *Documents pour servir à l'histoire du droit des gens*, 2e édition, considérablement augmentée, des „Urkunden zur Geschichte des Völkerrechts“, Hermann Sack Verlag, Berlin, tome IV 2e partie, 1923., page 622.

што значило да би, тиме, престала међународна независност и сувереност чланова Лиге. Међутим, то се баш неће, неће се да чланови Лиге Народа, т. ј. поједине државе које њу састављају, изгубе своју међународну независност и сувереност, и тада отпада свака организована материјална сила те Лиге, бар таква сила која би била моћнија од свакога од њених чланова. Ако се жели таква сила, онда нема међународне независности и суверености чланова Друштва Народа, а ако се хоће та независност и сувереност, тада Лига Народа не може бити снабдевена таквом силом. 3°. Да би се, било од потпунога било од делимичнога разоружања (смањења оружја), имало што више користи, не би требало да, место једнога или другог разоружања, дође једна општа међународна војска, она којом би располагала Лига Народа. Јер то би значило с једне стране разоружати се а с друге се оружати; државе би се, појединачно, мање више разоружале али би се опет, кроз Лигу Народа као своју синтезу и представницу наоружале. Ма колико да би се, на сваки начин, добило, оваквим комбинацијама, у погледу олакшања државних буџета, ипак би то олакшање било знатније, када не би постојала ни та међународна војска. Међутим, по члану 10. Пакта Друштва Народа, смањивање наоружања има да се изврши до једног минимума потребнога за националну сигурност и за извршење међународних обавеза, које за собом повлачи једна заједничка акција (*»minimum compatible avec la sécurité nationale et avec l'exécution des obligations nationales imposées par une action commune«*). Дакле, овај члан Пакта Лиге Народа задржава, у начелу, *националне војске* а Tardieu-ев план опет предвиђа установу *једне међународне војске* под командом Лиге Народа. Ако би се овај план комбиновао са чл. 10. Уговора о Друштву Народа, имали би смо, у Европи — ми се бавимо, овде само питањем осигурања мира на нашем Континенту — две категорије оружјања: *национално оружјање*, сведено у границе обележене чл. 10. Пакта, и *опште, Европско, оружјање*, оно које има за сврху да од Лиге Народа начини једну ефикасну силу намењену да, евентуално, брани нападнуту чланицу Лиге и осигурава ауторитет нормама Пакта Лиге Народа као и одлукама њеним. Ово последње није разоружање него једно оружјање, стварање једне нове војске која данас не постоји, тако да се, без обзира на то што би и поред те нове војске, у Европи оружјање било у опште смањено услед смањења оружјања појединих држава, добија, са оваквим предлогом разоружања, утисак продужења садашњег милитаристичкога расположења ма и у ублаженој мери, са том разликом што би то расположење прешло, са делова (појединих држава) нашега Континента, на сам Континент као *целину*. Лига Народа дошла би да, дефинитивно, освешта милитаристички дух Евро-

www.unhcr.org

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

не, р⁴. С погледом на мало час речену сврху европске војске чији власник и командант била би Лига Народа, систем разоружања какав се предлаже не би био у духу пацифизма за чијега приврженика се издаје Лига Народа. Напротив, имали би смо, мада у мањем обиму, један *оружани* европски мир. Таква Европа би, напослетку, била Европа две-три Велике Силе (у главном Силе победнице у Великом Рату) које би, војском Друштва Народа, држале под својом влашћу (хегемонијом) све остале државе у Европи а ове би имале један мир сличан миру *колонија* у коме миру „нижи“ народи уживају „благодети“ културе „виших“ европских народа. Оружана Лига Народа то би било, у основи, уништење начела самоодређења народа које је било идеја водиља Главних Савезника (*les principaux alliés*) и победника у Рату од год. 1914.—1918. Тиме би те Силе показале да им је то начело било само једна добра лозинка да би, прикупљајући око себе што више народа, обезбедиле себи победу над противницима. Специално многи мисле — сумња која се, можда, не би остварила али којој даје повода и хране не једна чињеница — да Француска, пледирајући највише за ту међународну војску, тежи томе да та војска буде под њеном командом, тако да би она своју данашњу несумњиву војничку и политичку хегемонију у Европи још више ојачала и учврстила. Европа би добила мир али то би био *rex gallica* (у много већој мери него што је, пре 1914. год., европски мир био *rex germanica*), мир у једној Европи која би, у самој ствари, била проширена Француска, Велика Француска («la Grande France»). Ма колико да су јаке наше, српске, симпатије према Француском Народу, ма колико да га високо ценимо као један од најзнаменитијих народа и у прошлости и у садашњости, ми ипак не би смо могли пристати на такав однос према Француској (као ни према ком другом народу) а још мање, разуме се, били би склони да буду у таквом положају према њој они народи који, за Французе, не деле осећаје Српскога Народа.

Хаотичност горе изложенога система пацификације Европе — а ми смо истакли само извесне моменте те хаотичности — долази, у главном, од данашње, епохалне, кризе схватања међународне, политичке и економске, организације. Ми присуствујемо, специално, борби двеју концепција, концепције међународне независности и суверености држава и концепције њихове међународне зависности и федеративности. То је само један пример, пример од великога, судбоноснога, домашаја, онога основнога сукоба између идеје слободе поједица и њиховога аутономнога одређивања (идеја самоодређивања) са крајњом тежњом ка алтруизму, дакле колизија између индивидуалистичко-буржоаске (паганске) идеје борбе и хришћанске идеје мира. Садашњи вођи појединих

држава са својим концепцијама слоге и индивидуализма т. ј. са својим буржоаским погледима на социално уређење у државама и Човечанству нису с једне стране, вољни да напусте начело међународне независности и суверености држава, а, с друге стране, не могу да пређу преко тежње народâ за миром који се не да остварити са мало час реченим концепцијама државних вођа. Отуда колебање и дезориентација ових у раду на осигурању мира, што само повећава анархичност међународних односа а, с тим, и ратне опасности. Мере које они предлажу у сврси осигурања мира не носе на себи карактер једног одређеног система, оне су комбинација антиподних идеја и зато хаотичне, дакле неспособне да обезбеде ред и мир у опште а посебице у Европи. Откуда долази такво држање код данашњих одговорних државних чинилаца? Да ли од одсуства, код њих, јасних погледа на свет (Weltanschauung) или од њихове жеље да индивидуалистичко-буржоаску концепцију одрже на власти ма то било и средствима основаним на противним концепцијама: ово последње значило би опет одсуство принципа (Prinzipslosigkeit) код државних управника, јер људи од принципа, система и идеје знају да се све ово да остварити једино адекватним средствима, знају за теорију средства поред теорије циља (сврхе), што ће рећи, да ко не бира средства (методе) било у унутрашњој било у спољашњој политици, тај нема дубоких уверења као што их нема ни онај који мења уверења. Изгледа, као што смо то покушали показати у својој расправи: *Die geistige Verfassung der heutigen politischen Männer* (Sonderabdruck aus den »Glarner-Nachrichten«), Glarus (Schweiz), 1927., да се данашња епоха одликује специјално тиме што — а ово нарочито вреди за међународну политику — светом управљају људи без уверења, чему је много допринело уношење теорије еволуције и у политику како унутрашњу тако и у међународну. И зато не треба очекивати, док се ти и такви људи налазе на челу међународних односа, ни разоружање ни мир.

Да би се државе разоружале, потребно је, најпре, одбацили принцип међународне независности и суверености држава. И, заиста, чим држава не би више била ни једно ни друго, не би онда било нужно да буде наоружана: немајући да брани ни независност ни сувереност, војска јој не би више била потребна. А чим државе не би више биле наоружане, не би више било опасности од напада и рата нити би, према томе, била нужна нека међународна војска ни Лига Народа као њен руковалац и командант. Данашње Европске Државе, ако би сачињавале једну Савезну Државу биле би оно што су, на пример, кантони швајцарски, без кантоналног наоружања и кантоналне војске. Постојала би само жандармерија за одржање реда у тој општој, савезној држави и савлађивање евентуалних побуна које се могу де-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

сити у свакој држави, у унитарној као и у савезној. Европска војска била би потребна само према осталим Континентима (а не према Европским Државама, као што би, по Tagdieu-вом плану, био случај са војском Лиге Народа) али та војска не би морала бити система касарнскога т. ј. система сталнога кадра као што је данас правило (и што би, на сваки начин, имала бити и војска Лиге Народа) него система милиције као у Швајцарској, систем довољан за одбрану и у коме војска није једна каста са професијом да спрема рат (si vis pacem para bellum) и да га, може се рећи, жели, као што је то војска у данашњој Европи. Савезна Европска Држава, дело пацифизма, не би била, ни национално ни економски, милитаристичка као што је то сада већина држава и зато јој не би ни требао војни систем какав имају ове последње. Али, да се дође до такве Европе, треба из основа променити данашње друштвено уређење, уређење које почива на класним и националним разликама а ко каже класе и националности каже међусобне, унутрашње и спољашње, борбе о превласт. На место тога уређења треба да дође друго уређење, уређење основано на општој т. ј. хришћанској једнакости у коме не би било ни унутрашње, класне, ни спољашње, националне борбе.⁸) Али, то време још није дошло. Још су и сувише мало Хришћани они који управљају Европом и њеном судбином.

Живојин М. Перић

проф. Права на Беогр. Универзитету

⁸ В овде и наш чланак: *Тешкоће око организовања Европје*, штампан у „Летопису Матице Српске“, Нови Сад, 1931.

Будимир Плакаловић, судија окр. суда за град Београд

О ИСТРАЖНОМ ЗАТВОРУ

Истражни затвор је тако ограничење личне слободе, којим се жели у току истраге, а и за извршење судске пресуде, обезбедити присуство лица основано сумњивог да је извршило извесно кривично дело. Супротно од притвора који је по трајању ограничен на одређено, врло кратко време, истражни затвор, по правилу траје током целе истраге, главног претреса и поступка пред вишим судовима, те је по времену трајања, неограничен. Изузетак је истражни затвор због бојазни колузије (т. 3. § 113 к. с. п.), који може трајати само дотле, док се не обезбеде трагови кривичног дела, а најдаље два месеца (од. 3. § 129 к. с. п.). Са врло важних разлога колузиони затвор, на предлог државног тужиоца или истражног судије, апелациони суд може продужити највише још за месец дана.

Но ипак, дужност је истражног судије да се стара да истражни затвор траје што краће време и да га укине чим су отпали основи због којих је наређен. То се, нарочито види из § 129 од. 4. к. с. п., у коме се наређује истражном судији да, на случај да истражни затвор траје дуже, свака два месеца, без ичијег предлога, по званичној дужности, испита да ли још стоје разлози истражном затвору. И ово је потпуно оправдано, пошто је за истражне затворенике, увек велико и неизвесно питање, да ли су криви или не, и та неизвесност траје све до извршности изречене пресуде, дакле, целим током истраге, главног претреса и поступка пред вишим судовима. Отуда је толика обазривост законодавца према истражним затвореницима више него ли оправдана, јер по речима пок. Николе Огорелице: „Правосуђе не смеје стварати мученике.”¹⁾

Мада законик не каже ништа, али је ван сваке сумње, да истражни судија ова своја испитивања, да ли стоје и даље разлози за истражни затвор, која врши свака два месеца, треба да забележи у актима кривнице, како би се, у свако доба, могло констатовати да је он ту своју дужност извршио.

Граница између притвора и истражног затвора тачно је одређена у § 118 к. с. п. Ту границу чини саслушање притвореног лица извршено од истражног судије. У осталом главни циљ притвора и јесте, да се омогући ово саслушање од ис-

¹⁾ Др. Никола Огорелица „Законик о суд. кривичном поступку“ (пропраћен уводним објашњењем и регистром) стр. 13.

www.unibverzitet.skabiblioteka
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
истражног судије. После тога саслушања долази једно од ово двоје, или се осумњичено лице одмах пушта у слободу, или се против њега наређује истражни затвор. Трећега нема.

По § 118 к. с. п. истражни судија ће свакога који је притворен и суду спроведен или који је по његовом налогу доведен саслушати за 24 часа. Овај рок се, из важних разлога може продужити највише за три дана. А после овог саслушања одмах следује пуштање у слободу или наређење истражног затвора.

А из од. 1. § 119а к. с. п. видимо да се истражни затвор може наредити „пошто се по предлогу државног тужиоца отвори истрага.“

Доведена у везу ова два прописа задају извесне тешкоће. На име, одмах по саслушању осумњиченог истражни судија треба, или да га пусти у слободу, или да нареди истражни затвор, а истражни затвор се не може наредити док није, по предлогу државног тужиоца, отворена истрага. Када је извесно лице притворио срески суд, надлежан за извиђаје, а притворено лице није тражило да буде предано истражном судији (§ 117), тада ће срески суд, најдаље у року од осам дана, послати списе извиђаја државном тужиоцу, који је, у року од три дана, дужан притвореног ослободити од гоњења или ће предати свој предлог истражном судији, који се односи на осумњичено лице и на даљи поступак (§ 95 од. 3. к. с. п.). Тако, када истражни судија прими акта он ће моћи, после саслушања осумњиченог овога пустити у слободу, или против њега наредити истражни затвор, пошто према њему отвори истрагу, а истрагу може оворити, пошто за то већ има предлог државног тужиоца, у актима. То исто вреди и за сва доведена лица, по налогу истражног судије, пошто је истражни судија морао имати потребне предлоге државног тужиоца, јер истражни судија не ради, у главном, ништа по својој иницијативи (§ 94 к. с. п.). Тако, када доведеног осумњиченика саслушава истражни судија ће моћи, одмах, после саслушања истога пустити у слободу или против њега наредити истражни затвор, ако у актима има предлог државног тужиоца, о отварању истраге. Тако исто, не постоји никаква тешкоћа ни тада када је притвор наредио сам истражни судија, по § 121 к. с. п. Јер, у истом пропису се не каже да притворена лица истражни судија, мора одмах по саслушању пустити у слободу или против њих наредити истражни затвор, као што то стоји у § 118 к. с. п. У овом пропису стоји: „Али је истражни судија дужан саслушати их најдаље за три дана, и задржаће се и даље само они, против којих се по закону може наредити истражни затвор, а сви остали одмах ће се ослободити.“ Јасно се види да ће се, по тексту закона, она лица против којих се

може наредити истражни затвор, и по саслушању задржати и даље у притвору, већ наређеном, док се не добије предлог државног тужиоца о отварању истраге, да би се могао наредити истражни затвор.

Изложено је све, где ствари иду сасвим нормално и без икаквих тешкоћа. Али, шта ће бити у овом случају? Ненадлежни судија или полицијска власт наредили су притвор извесног лица и овога у одређеном року спроведу истражном судији (§ 116 к. с. п.). Или притворено лице од среског суда тражи да буде спроведено истражном судији (§ 117). У свима овим случајевима притворено лице предаје се непосредно истражном судији. Када прими притвореног осумњиченика истражни судија га мора саслушати за двадесет и четири сата (§ 118 к. с. п.). С обзиром да је саслушање притвореника везано за извесан законски рок, истражни судија; и ако, по правилу, ништа не ради без предлога државног тужиоца извршиће саслушање осумњиченог и без овога предлога — § 94 к. с. п. Јесте, али после саслушања он неће моћи одмах наредити истражни затвор, јер нема предлога државног тужиоца о отварању истраге. Ради тога предлога он мора, по саслушању осумњиченог, акта доставити државном тужиоцу, не радећи даље ништа. Државни тужилац и истражни судија су, обично, под истим кровом, али су зато ипак, два независна и одвојена органа. Да би акта прешла овај просторно врло кратак пут, од истражног судије до државног тужиоца и на траг, морају бити испуњене следеће формалности. Истражни судија даје акта кривичној писарници, која по књигама означаје слање акта држ. тужиоцу и затим акта уводи у експедициону књигу и доставља их држ. тужиоцу. У државном тужиоштву, акта се заводе у писарници истог и износе се шефу тужиоштва, који их даје, даље у рад замењеницима. Ови, ако то не узме за себе сам шеф, читају акта и стављају свој предлог, који често може да буде опширан и дугачак, потом сачињавају попис списка и аката враћају на потпис шефу тужиоштва. Овај потписује предлог и акта даје писарници на развод, која после развода, акта уводи у експедициону књигу и шаље их кривичној писарници суда. Кривична писарница акта прима, констатује пријем по књигама и износи их истражном судији на рад. Тек сада истражни судија, ако има предлог државног тужиоца о отварању истраге и ако се са истим слаже, и, ако окривљеник не захтева одлуку суда о отварању истраге (од. 4. § 98.); може наредити истражни затвор, отварајући, претходно, истрагу према окривљенику.

Док се све ово испуни, да до наређења истражног затвора дође, може да прође мање или више часова, а често и цео дан. Ово у толико пре, што за стављање овога предлога, државни тужилац није везан никаквим одређеним роком, за овај случај. А то све значи да истражни судија није могао

по саслушању притвореног, одмах наредити истражни затвор, ако овоме, у опште, има места. Није могао наредити истражни затвор зато што се овај не може наредити без отворене истраге, а ова се није могла отворити без предлога државног тужиоца. А док је предлог стигао морало је проћи дуже или краће време, у главном, толико дуго, да се не може казати да је истражни затвор наређен одмах по саслушању, како то стоји у § 118 к. с. п.

Ако се узме, а тако се мора узети, да полицијске власти највише притварају и спроводе истражном судији осумњичена лица, онда значи да ће законско наређење, по коме истражни судија одмах по саслушању има наредити пуштање у слободу или истражни затвор, остати, врло често, да не кажем увек, без примене, у пракси. А законска наређења која не могу да дођу до практичне примене, без кривице онога који их примењује, претварају се у лепе жеље и мртва слова. Чини ми се да је тај случај овде.

Тако, дакле ако окрвљеник и по саслушању остане основано сумњив да је учинио какво кривично дело (материјално правни услов), и ако има који од *causae arresti* наведених у § 113 т. 2, 3 и 4. (формално-правни услов) истражни затвор ће се моћи наредити пошто је, по предлогу државног тужиоца, отворена истрага. Овај последњи услов, без кога се истражни затвор не може наредити јесте такође, чисто формално-правни услов. Кад ствари тако стоје онда се може, слободно рећи, да истражног затвора нема без отворене истраге, а истрага се не може отворити без предлога државног тужиоца. А да ли ће државни тужилац предложити отварање истраге, сем врло малог броја најтежих злочина, остављено је потпуно његовој слободној оцени. То другим речима значи, да када државни тужилац неће да се против извесног лица нареди истражни затвор, он ће просто ускратити давање предлога о отварању истраге, и тада истражни судија није у могућности да исти нареди. Може истражни судија, колико му је воља, сматрати да постоји бојазан бегства, да постоји бојазан колузије, да постоји бојазан поновљења или довршења започетог кривичног дела, то му ништа не вреди и то му ништа не помаже. Ако тако не сматра и ако тако не буде мислио, — по својој слободној оцени, и државни тужилац, истражног затвора, не може бити. Поново се наглашава да се овде не мисли на случајеве облигаторне истраге, већ на онај велики број злочина и престапа ван ове. И, када тако државни тужилац хоће и када он тако, по својој слободној оцени, сматра онда лека и помоћи нема.

Истина, и ако не може бити истражног затвора, ако то државни тужилац неће и не жели, а он је у тој својој оцени

WWW.UNILIB.BEGR.ZINTEKSA.BIBLIOTEKA

потпуно самосталан и аутономан, а оно не може бити истражног затвора, и тамо где га он предлаже, ако се са њим не буде сложио истражни судија. У том случају о истражном затвору одлучује кривично веће.

Колико год је, са гледишта грађанских слобода, оправдано да у одлучивању о истражном затвору учествује државни тужилац, истражни судија resp. председник већа (§ 203); веће окружног суда resp. веће апелационог суда и виши државни тужилац (§ 205); исто тако и исто толико је, са кривично-правног гледишта, неоправдано да се истражни затвор не може наредити, ако то неће један једини човек — државни тужилац. Често, и то врло често, су све радње истражних и судских власти илузорне и излишне, ако се окривљеник не налази у истражном затвору. А од кога зависи да ли ће се, у опште, истражни затвор моћи наредити, јасно је казано. Овакво решење овога питања може, у пракси, да да маха, непоправивим злоупотребима.

За наређење истражног затвора, у истрази, тражи се, поред осталог, да је истрага отворена по предлогу државног тужиоца, дакле не и по предлогу приватног учесника као тужиоца, и приватног тужиоца. То бар, у свој својој потпуности, важи у случају факулгативног истражног затвора, о коме је реч од 1. § 119 к. с. п. Што се тиче облигаторног истражног затвора, то се неби могло рећи. Ово зато, што се у од. 2. § 119 текстуелно каже: Против окривљеника нареди ће се увек истражни затвор због злочинства, за које закон прописује смртну казну или казну вечите робије, или за које је по закону суду остављен избор између поменутих казни и које друге казне”. То је тај мали број најтежих злочина за које је истражни затвор облигаторан, али само у том случају ако се овоме дода и то да ће се истражни затвор наредити, и у овом случају само тада, ако окривљеник, и по саслушању, остане основано сумњив, да је овакво једно злочинство учинио. Као што се види, тражи се само материјално - правни услов за наређење облигаторног истражног затвора. У наведеном тексту, ништа се не говори о предлогу државног тужиоца о отварању истраге, а то сигурно, зато, што је истрага, по од. 1. § 97 к. с. п., облигаторна, за ова иста злочинства о којима је реч. По § 97 у в. § 98 к. с. п. предлог о отварању истраге подноси „тужилац”, што значи како државни тужилац, тако и приватни учесник као тужилац и приватни тужилац. Приватни тужилац, у овом случају, не може се узети у обзир, пошто се ова злочинства не гоне по приватној, већ само по јавној тужби. Али, зато се у обзир може и мора узети приватни учесник, који долази на место државног тужиоца, који је од гоњења одустао (§ 53 и 54). Тако, дакле, ако је истраж-

ни судија нашао да овом преузимању гоњења од приватног учесника има места (од 2. § 108. arg. a contrario), или је то, у случају противљења истражног судије, нашло веће окружног суда или веће апелационог суда, по изјављеној жалби на одлуку већа окружног суда, а у питању је злочинство за које закон прописује казну смрти или вечите робије—, тада приватни учесник има права предложити отварање истраге, а истражни судија је, по од. 2. § 119, дужан наредити истражни затвор, против окривљеника. Ово зато, што у овом случају, законик у од. 2. § 119 к. с. п., као што је речено, није ово право предлагања истраге резервисао само за државног тужиоца, као што је то учинио у одељку првом истог прописа, те се ово питање има решити у духу §§ 97 и 98 к. с. п. Али се мора подвући да је ово једини случај где се истражни затвор може наредити у току истраге, чије отварање није предложио државни тужилац, већ приватни учесник.

Када истражни судија има предлог државног тужиоца, о отварању истраге, или предлог приватног учесника у случају облигаторног притвора и када се са тим предлогом о отварању истраге слаже, а још налази да треба наредити и истражни затвор, у пракси, поступа се на овај начин. Када већ има предлог о отварању истраге, истражни судија, по заслушању окривљеника, решењем отвара истрагу над окривљеником и у истом решењу доноси и наредбу о истражном затвору. Све то, дакле, и отварање истраге и наређење истражног затвора саопштава окривљенику, поучавајући га о његовим правима која може употребити само против наредбе о истражном затвору. Од. 5. § 119 даје окривљенику право жалбе на наредбу о истражном затвору окружном суду, који и без жалбе, ex officio мора расматрати сваку такву наредбу истражног судије. И решење суда у погледу истражног затвора, извршно је.

А шта је са решењем истражног судије о отварању истраге, које, по логичном излагању и току самих ствари, претходи наредби о истражном затвору, мада су и решење и наредба обухваћени у истом акту истражног судије? Јер, без отворене истраге, не може бити и нема ни истражног затвора, те је по важности отварање истраге много важније од истражног затвора, пошто је отварање истраге за наредбу о истражном затвору *conditio sine qua non*.

Какав правни лек окривљеник може употребити против решења о отварању истраге? То је питање које уноси извесну дисхармонију у целој овој ствари. Јер у од. 5. § 119. о томе се не говори ништа. У њему се само говори о жалби на наредбу о истражном затвору, а о жалби на решење о отварању истраге, нема ни трага. Мада је једно и друго до-

цето у једном акту, и мада је саопштење и једног и другог, извршено истовремено. Одговор на ово питање, зато морамо потражити на другом месту.

По § 98 од. 1. предлог да се истрага отвори подноси се истражном судији, а по од. 4. истог прописа, ако окривљеник захтева да по овом предлогу донесе одлуку суд, онда ће то његово захтевање истражни судија непосредно саопштити суду и захтевати да овај о томе донесе своје решење. Ово право захтевања одлуке суда о отварању истраге од велике је важности за окривљеника, пошто он сада, на решење суда о отварању истраге може изјавити жалбу апелационом суду. Право жалбе апелационом суду на решење о отварању истраге окривљеник има по од. 6. § 98 к. с. п. (arg. a contrario); као и по § 328 к. с. п.

А пракса преко овог права окривљеника, толико важног за њега и њгову личну слободу, прелази, намерно, ћутке. И то је један велики грех који се чини окривљенику те са таквом праксом треба што пре престати.

Код нас, на територији Касационог суда у Београду, до ступања у живот новог законика о кривичном судском поступку, органи надлежни за вођење истраге суверено су одлучивали о стављању осумњиченог у притвор који је у себи имплицирао притвор и истражни затвор, по новом поступку. Навикнути на тако велику власт истражне судије кад имају предлог о отварању истраге, са којим се слажу, а још налазе да треба наредити истражни затвор, било да је овај предложен од државног тужиоца или не, они одмах, као што је речено, решењем отварају истрагу и у истом решењу доносе и наредбу о истражном затвору. Све то саопштавају окривљенику поучавајући га том приликом само, и једино, о његовом праву на жалбу против наредбе о истражном затвору, коју и без жалбе мора расмотрити окружни суд.

Незаконитост поступања истражних судија, у овом питању, ван сваке је дискусије, те ово поступање треба исправити и то на следећи начин. Истражни судија још приликом саслушавања окривљеног, ако већ има предлог државног тужиоца о отварању истраге, треба о томе предлогу да обавести окривљеног и да га поучи о његовом праву да може захтевати да о отварању истраге донесе решење суд. Или, ако је окривљеног саслушавао без предлога истражни судија мора, када предлог о отварању истраге стигне да на изложени начин изврши своју дужност и да о том предлогу обавести окривљеног и поучи га о његовом праву. И ако се окривљени користи овим својим правом, а то ће редовно наступити, онда истражни судија има то саопштити суду и захтевати, да о томе донесе своје решење. Разуме се само по себи, да ће суд, решавајући о отварању истраге, решити и о наређењу истражног затвора. А на све то окривљени може изјавити

www.жалбу апелационом суду и на тај начин себе довести у повољнији положај, јер поред решења о отварању истраге, апелациони суд ће размотрити и наредбу о истражном затвору. А то није мала ствар и то често може да буде судбено по окривљеног. Зашто му онда, бесправно, одузимати то право, које му закон даје, а закони су зато да се примењују и оживоре у пракси, а не да се преко њих прелази ћутке? Оваквим поступањем лична слобода грађана би добила веће гаранције, тиме, што наредбу о истражном затвору разматра апелациони суд, у последњем степену, а не окружни суд, како би то било када се окривљеник реченим правом није користио, било из незнања, било што својевољно, није хтео.

Државни тужилац када даје предлог о отварању истраге он може, а не мора, да ставља и предлог о истражном затвору. Дајући предлог о отварању истраге, он је тиме створио могућност, истражном судији и суду, да ако налазе за потребно, нареде истражни затвор у случају када је овај факултативан. Изузтак од овога чини се, када је онај, против кога се предлаже истрага, пре тога био притворен. Када је неко притворен у среском суду, овоме се ставља у дужност да акта извиђаја у року од 8 дана достави државном тужиоцу, а државни тужилац је дужан, у року од три дана, пошто прими списе извиђаја, притвореног ослободити од гоњења или ће предати истражном судији свој предлог који се односи на осумњичено лице на даљи поступак (§ 95 од. 3.). А да ће тако бити и у случају када је некога притворио ненадлежни судија, полицијска власт и истражни судија у случају § 121 к. с. п. то је ван сваке сумње. Др. Никола Огорелица каже: „Ако је окривљеник у притвору, а државни тужилац држи да га не може пустити у слободу, он ће у предлогу за отварање истраге (§§ 119 и 372), или у оптужници (§ 202 број 6) ставити и даљи предлог за одређење истражног затвора.“³⁾

Ако се истражни Судија не би сложио само са предлогом о наређењу истражног затвора, он је дужан о томе затражити одлуку суда (§ 101). У пракси овај предлог истражне судије, погрешно тумачећи § 118 к. с. п., одбијају сами, не тражећи одлуку суда, што је неправилно.

По предлогу прив. тужиоца о отварању истраге, не може се наредити истражни затвор, из простог разлога, што је то право резервисано, само и једино, за државног тужиоца, о чему је говорено. Па, не само то, него и право прив. тужиоца, да предлаже отварање истраге, ограничено је на свега неколико злочина, који се извиђају на приватно тужбу. То су злочини опасних крађа (§ 316 к. з.) извршених од сродника

³⁾ Др. Никола Огорелица оп. cit. стр. 35.

побројаних у § 325 к. з. Других злочина на приватну тужбу нема.

Што се тиче преступа ствар стоји овако: По § 372 к. с. п. за дела, за која је надлежан судија појединац окружног суда, нема места отварању истраге. То је правило. Изузетак да се истрага може отворити и код ових дела наступа тада, и једино тада, када се и за учиниоце ових дела има наредити истражни затвор. Јер, као што смо видели, истражног затвора без отворене истраге не може бити. Отварање истраге је формално-правни услов за наређење истражног затвора. А истражни затвор се може наредити само ако је по предлогу „државног“ тужиоца отворена истрага. Овако, посредним и скоро неосетним начином, приватни тужилац је искључен из права да предлаже отварање истраге, сем код неколико малобројних злочина, ма да му је то право принципно признато (§§ 97, 98, 101, 103, а нарочито §§ 108 од. 2. и 109 од. 3. к. с. п.). Када се посматра цела ова ствар пада у очи да приватни тужилац, по изузетку, само за известан мали број злочина, има права да предлаже отварање истраге, док то право, а то се мора узети као правило, код свих осталих злочина и свих преступа, нема. Код оваквог стања ствари јасно се види, да је законодавац један најобичнији изузетак прогласио за правило и принцип; а тиме, прећутно, правило које важи у целом овом питању, нелогично и противно здравом разуму, прогласио за изузетак, у место обрнуто. Јер када се зна да за дела за која је надлежан срески суд, у опште, не може бити истраге (§ 377 од. 3.) онда се, доиста мора да постави питање, зашто је као правило, законодавац статуирао право приватног тужиоца да предлаже отварање истраге, када је то његово право ограничено на свега неколико дела злочине природе.^{3), 4)}

Међутим, по § 202, овлашћени тужилац, дакле, и приватни тужилац (§ 6) може у оптужници ставити и предлог о наређењу истражног затвора, ако се исти, тек на основу оптужнице има наредити. Код истраге то је приватном тужиоцу, посредно, забрањено. Никакви разлози за овако неприципно и неконсенквентно поступање, не постоје, те је по среди, сигурно, нека пометња при редакцији дотичних прописа. Са практичног гледишта искључење истражног затвора, код привичних дела на прив. тужбу, за време истраге, па и када су ови злочини, јесте један велики недостатак закона, који је толико дуго рађен и од кога се очекивало, са правом у осталом, да буде савршенији и бољи, него што је у ствари.

³⁾ Види: др. Метод Доленц: „Улога приватног тужиоца у кривично-правној истрази“. Архив за 1931 год. свеска јул-август, страна 17.

⁴⁾ Види: Јован Максимовић, чланак под истим насловом, у Архиву за 1931 год. свеска за децембар, страна 439.

И приватни учесник као тужилац, у истом је положају, у погледу наређења истражног затвора, као и прив. тужилац. Разлика је само у томе, што би се истражни затвор наредно тамо, где је он облигаторан без обзира дали је предлог за истрагу дао државни тужилац или прив. учесник у место њега. Даље и што прив. учесник као тужилац може предлагати истрагу за све злочине, неће моћи само за преступ пошто је и он, као и приватни тужилац, по § 372 к. с. п., од тога, посредно, искључен.

(Свршиће се)

Миодраг Стојановић, судија Београдског трг. суда

§ 57 ЗАКОНА О ПРИНУДНОМ ПОРАВНАЊУ ВАН СТЕЧАЈА И § 45 ТАЧ. 1 И 3 СТЕЧАЈНОГ ЗАКОНА.

У § 57 од. I. закона о принудном поравнању ван стечаја стоји: чим одлука о обустави поступка постане правоснажном, објавиће се обустава поступка на начин прописан у § 8 ст. 1 и 2 у в. § 9 истог закона, т. ј. проглас — одлука о обустави поступка за принудно поравнање ван стечаја прибиће се на судској табли истога дана када је поступак обустављен и један извод из прогласа објавиће се једанпут у новинама, које су одређене за службена објављивања тога суда за поравнање, али под фикцијом, када на решење о обустави поступка принудног поравнања ван стечаја није поднет рекурс у року од осам дана вишем суду. У § 45 т. 1 и 3 ст. зак. поред осталог означено је: са трошковима поступка за поравнање ван стечаја, који је претходио стечајном поступку, поступиће се као и са трошковима стечајног поступка ако је стечај отворен у исто време, када је обустављен поступак за поравнање и т. д., а у тач. 3 истог прописа стоји: захтеви, који настају из правних дела управитеља стечајне масе, као и обавеза из правних дела дужника или управитеља поравнања, која су по прописима принудног поравнања ван стечаја допуштена у циљу настављања радње дужникове, ако је стечај отворен у исто време, када је обустављен поступак за принудно поравнање ван стечаја и т. д.

Шта излази када се упореде ова два наведена законска прописа? Док се по § 57 од. I. обустава поступка поравнања ван стечаја сматра свршеном тек онда, када је решење о обустави поступка постало правоснажно, дотле се у § 45 тач. 1 и 3 ст. зак. види, да се стечај над имовином понуђача равнања ван стечаја, а нарочито трговца без обзира на § 57 од. I и III, отвара у исто време када је поступак обустављен.

Ова су два прописа у погледу питања истовременог отварања стечаја када се обустави поступак за принудно поравнање ван стечаја, и отварање стечаја тек онда када решење о обустави постане правоснажно, — контрадикторна, — јер се према § 45 тач. 1 и 3 пом. закона, стечај отвара истог момента када је обустављен поступак за принудно поравнање ван стечаја и без одлуке о правоснажности истог решења, док се у § 57 од. I у в. III, јасно види, да је обустава поступка довршена тек онда када је решење о томе поступку постало правоснажно.

Да ли је законодавац предвиђајући у § 45 т. 1 и 3 ст. зак. имао ту намеру да се тумачи да се стечај има отворити у исто време када је одлука о обустави поступка постала правоснажна у см. § 57 од. I наведеног закона, или да се стечај има отворити без правоснажности истог момента када се поступак поравнања ван стечаја обуставља. О томе нема објашњење ни код наших чувених коментатора г. г. Др. Зуглие и Вероне досадања пракса Трговачког суда је сем изузетка по принудном поравнању ван стечаја Јохана Парда и Хајима Парда била таква, да се стечај отвара над имовином трговца у исто време када се обуставља поступак принудног поравнања ван стечаја, али такво решење о обустави поступка може опстати само ако не постоји рекурс на исто, с тим да се поново донесе засебно решење о отварању стечаја.

Сем овога по § 57 од. I зак. о прин. пор. ван стечаја назначено је, да се одлука о обустави поступка по правоснажности исте објављује на начин прописан у § 8 и 9 зак. о прин. пор. ван стечаја и над имовином дужника стечај ће се отворити чим одлука о обустави поступка постане правоснажна.

У овом случају ако се поступак у см. § 56 зак. о прин. пор. ван стечаја обустави над имовином трговца отвориће се стечај по службеној дужности и иста би се одлука имала објавити онако како је напред наведено.

Настаје питање да ли ће се та одлука о обустави поступка истаћи на судску таблу одмах чим се поступак обустави или тек по правоснажности решења о бустави поступка принудно поравнања ван стечаја.

Пракса је била код Београдског трговачког суда да се одлука о обустави поступка за прин. пор. ван стечаја одмах и пре правоснажности решења о обустави истави на судску таблу и ако изрично противно стоји у § 57 од. I пом. закона.

Добивеним тумачењем од надлежне инстанце добила би се једнообразност у погледу тачне интерпретације законских прописа

Тумачење тач. 6. § 465. грађ. суд. пост.

Државна хипотекарна банка — филијала у Нишу, као извршна власт за потраживања од својих дужника, изложила је имање дужника Р. К. у В. јавној продаји на дан 5. јула 1926. год. и исто је купио М. К. за 530.000.— дин. Купац је на дан 5. септембра 1927. год. извештен актом бр. 3049 од 18. априла 1927. год. да је продаја извршном постала и позвала је купца да положи куповну цену, па како је он није положио одредила је другу продају на дан 24. марта 1928. год. саопштивши је првом купцу 13. фебруара 1928. год. На другој продаји добивено је за спорно имање 201.000.— дин. Разлика, дакле, између прве и друге продајне цене износи 329.000.— дин. Ову разлику није положио први купац на више позива Државне хипотекарне банке, па је она с тога, актом својим бр. 20243 од 29. новембра 1930. год. тражила на основу својих доказа о продајама и судских решења, којима су продаје остале на снази код првостепеног суда за град Београд з а б р а н у на покретност дужника а за обезбе-ду 329.000.— дин. уз накнаду трошкова.

Првостепени суд је решењем својим бр. 88861 од 9. децембра 1930. год. о д б и о Држ. хипотекарну банку од тражене забране с тога, што своју тражбину није доказала извршним судским решењима. Било је и једно о д в о ј е н о м и ш л њ е њ е да су утврђени сви услови из § 377. грађ. суд. пост. и да забрану треба одобрити.

По жалби Држ. хип. банке бр. 96344 од 29. децембра 1930. год. на горње решење, у којој се у главном пледира да су решења, на основу којих се забрана тражи, извршна по сили закона о Држ. хип. банци. Касациони суд је примедбама свога II. одељења бр. 3177 од 6. марта 1931. год. п о н и ш т и о горње решење, а из разлога: „Погрешно је налажење суда, да решења врањског првостепеног суда бр. 32267/26 и бр. 5129/27 која је тужилачка страна приложила акту тражене забране за доказ свога потраживања, нису извршна и да према томе није доказано, да је обавеза дужника наступила, јер према ст. 3. чл. 57. зак. о уређењу Управе фондова, решење које суд доноси по жалби на продају zaloженог имања коју је извршила Држ. хип. банка, извршно је”.

Првостепени суд је усвојио горње примедбе и донео решење на дан 17. марта 1931. год. под бр. 21564 којим је о д о б р и о тражену забрану.

По жалби дужника М. К. под бр. 29044 од 8. априла 1931. год. Касациони суд је, примедбама свога II. одељења бр. 7741 од 13. јуна 1931. год. поништио горње решење а из разлога: „Јер је суд у смислу § 304. и 305. грађ. суд. пост. требао да да потпунију оцену поднетих доказа, како у погледу постојања обавезе жалиоаче, тако и у погледу његовог обима, с тим да при доношењу нове одлуке суд треба у смислу § 328.а грађ. суд. пост. да узме у оцену и уверење поднето уз жалбу.“

Пошто је у међувремену извршена организација среских судова и на њих пренета надлежност за рад по забранама, то су сва акта, прво враћена окружном суду з град Београд, па онда среском суду за град Београд, који је, као надлежан донео решење бр. 20480 од 2. јула 1931. год. којим је одбио Држ. хип. банку од тражене забране.

По жалби поверилачке банке бр. 24397 од 16. јула 1931. год. Београдски апелациони суд је примедбама свога II. одељења бр. 6899 од 19. августа 1931. год. поништио горње решење а из разлога: „Кад је суд у ожалбеном решењу и сам нашао да стварна разлика на штету поверилаца износи 178.829.60 дин. онда је суд био дужан да да разлога, зашто налази да нису испуњени услови за одобрење забране ни за обезбеду поменуте суме у 178.829.60 дин.“

Срески суд је усвојио предње примедбе Беогр. апел. суда, па је донео ново решење бр. 36722 од 4. септембра 1931. год. којим је понова одбио Држ. хип. банку од њеног тражења.

По жалби Држ. хип. банке под бр. 49403 од 16. октобра 1931. год. Беог. апел. суд је поништио горње судско решење примедбама свога II. одељења бр. 10158 од 26. новембра 1931. год. а из разлога: „Погрешно је нахођење Суда, да би купац, који је одустао од раније продаје имао одговорати за штету и трошкове настале другом продајом, само у висини положене кауције: јер одредба § 465. т. 6. у в. § 484. гр. суд. пост. прописује одговорност таквог купца за насталу штету, не ограничавајући одговорност његову само у висини положене кауције, те се, према томе, има узети, да је такав купац одговоран за сву штету и преко положене кауције.“

Па кад је Суд нашао, да постоји несумњива штета повериоца за суму од 178.829.60 дин., онда је суд погрешно, што забрану није одобрио, јер је овде у питању само обезбеђење, а не и наплата.“

Усвајајући ове примедбе, срески суд је донео ново решење бр. 67630 од 12. децембра 1931. год. и одобрио забрану за 178.829.60 дин. као средство обезбеђења.

По жалби М. К. под бр. 74.187 од 29. децембра 1931. год. Беог. апелациони суд је одобрио ово решење среског суда у своме II. одељењу одлуком својом бр. 569 од 26. јануара 1932. год. те је оно постало извршно.

Како је забрана одобрена само као средство обезбеђења, то је дужник М. К. актом својим бр. 30956 од 24. марта 1932. год. тражио од среског суда за град Београд, да се забрана скине, пошто није никако правдана редовном тужбом — § 386. грађ. суд. пост. за доказ чега поднео је уверења окружног суда за град Београд бр. 11639 од 22. марта 1932. год. и врањског окружног суда бр. 3326 од 1. априла 1932. год. Суд је овај захтев уважио и решењем својим бр. 36728 од 7. априла 1932. год. скинуо своју забрану бр. 67630/32.

Али је по жалби Држ. хип. банке под бр. 50639 од 12. маја 1932. год. у којој се наводи да забрану не треба правдати по § 484. грађ. суд. пост. Беог. апел. суд примедбама свога II. одељења бр. 4868 од 11. јуна 1932. год. поништио ово решење, из разлога: „Погрешно је срески суд што је ожалбеним решењем скинуо забрану одобрену решењем својим бр. 67630 од 12. децембра 1931. год. налазећи да је поверилачка банка била дужна да забрану правда према § 386. гр. суд. поступка.

Овакво налажење тога суда погрешно је зато, што у овом случају није имало места правдању забране, јер према т. 6. § 465. гр. с. п. накнада штете произашле услед нове продаје у смислу § 484. гр. с. п. наплаћује се од првога купца по ранијој продаји, егзекутивним путем, без судске пресуде, — те је суд приликом доношења своје одлуке ово требао да има у виду” — те је срески суд за град Београд, према овим примедбама донео ново решење бр. 67477 од 18. јуна 1932. год. којим је одбио дужника М. К. од траженог скинућа забране.

На ово решење нико се није жалио, те је постало извршно.

По овом предмету, по коме је за релативно кратко време, кад се говори о споровима пред судовима (непуну годину и по дана), донето и то: 2 решења првостепеног суда за град Београд, 2 одлуке Касационог суда, 5 решење среског суда за град Београд и 4 одлуке Беог. апелационог суда — свега 13 одлука судских, истакнуто је као основно, питање одговорности свог купца за разлику постигнуту приликом друге продаје од стране Држ. хип. банке. Ратна срећа је била променљива: забрана је одобравана и неодобравана просто с тога што ово питање није дефинитивно расправљено ни у теорији ни у пракси. Уз ово питање тесно је везано и разумевање § 484. грађан. суд. пост. у вези § 465. тач. 6. истог поступка.

Државна хип. банка је у своме акту, којим је забрану тражила и својим многобројним жалбама истицала, да је довољно да утврди, да су две продаје обављене, од којих друга с тога што по првој купац није положио куповну цену, па да

тражи целу разлику између прве и друге цене, без обзира на фактичну штету тиме њој причињену и без обзира на тај факат што је поступак са јавним продајама врло формалистички и везан за строго у напред одређене рокове. Непоштовање пак рокова повлачи немогућност коришћења односним одредбама односно накнаде штете, те се она има утврдити једино у редовном спору а никако у кратком поступку, по готову, не путем забране, коју не треба правдати. Поверилачка банка позвала је се на ауторитет г. Ж и в о ј и н а П е р и ћ а — његово дело о извршењима судских пресуда стр. 406—412. и на одлуку Касационог суда бр. 8278 од 24. октобра 1902. год. да утврди своје право да без пресуде може тражити обезбеђење за разлику у куповној цени између прве и друге јавне продаје.

Дужник М. К. је се врло одлучно бранио и у многобројним жалбама вишим судовима истицао је :

а) да је суд био дужан да цени све доказе тужилачке банке а нарочито пуномоћије које је издао адвокату К. да лицитира али не и да купи спорно имање, — §§ 613. — 619. грађ. зак. у вези § 481. грађ. суд. пост.;

б) да Држ. хип. банка има право да се сама наплати, без интервенције друге власти, само из заложеног имања, док је за наплату из другог имања и за накнаду штете имала претходно суду да се обрати тужбом — чл. 53. зак. о уређењу Држ. хип. банке ;

в) да је први купац одговоран за разлику у цени постигнутоу на другој продаји само кауцијом а не и другим својим имањем што излази из стилизације § 484. грађ. суд. пост. Како Држ. хип. банка тражи накнаду штете по тач. 6. § 465. грађ. суд. пост. а § 484. истог пост. доцнији је од овога, то је овај доцнији пропис заменио онај ранији у колико му је противан. У време доношења тач. 6. § 465. грађ. суд. пост. у опште се није тражила кауција при јавним продајама, па је ова одредба била логична, али кад је донесена одредба §§ 479. и 481. грађ. суд. пост. са изменама од 14. јула 1898. год. и прописано полагање кауције при продајама, престао је важити пропис § 465. т. 6. грађ. суд. пост. јер је горњим прописима замењен, те се штета причињена на лицитацијама не може више наплаћивати без судске пресуде :

г) да није утврђена кривица туженог К. за насталу штету. Сума коју Држ. хип. банка тражи од њега преставља тачно разлику у куповној цени између прве и друге продаје, не урачунавајући 30.000.— дин. кауције. Међутим, према уверењу Држ. хип. банке које прилаже дужник чије је имање продавано дугује само још 178.829.60 дин. а не 329.000.— дин. колико Држ. хип. банка тражи. Даље, поверилачка банка нема права ни на тражени интерес, јер о томе § 465. тач. 6. грађ. суд. пост. ништа не каже.

Све је то разлог да се упути Држ. хип. банка на редован грађански спор. У овоме смислу била је досадашња пракса: В. Судски требник г. Лазе Урошевића III. стр. 328. уз § 484. грађ. суд. пост. и одлуке Касационог суда од 24. октобра 1902. год. бр. 8278. и од 1. фебруара 1906. год. бр. 35, оштампане у грађ. суд. пост. издању г. Др. Гојка Никетића стр. 215. ;

д) да је тражење Држ. хип. банке застарело, што се само у редовном поступку може утврђивати. Јер, она је за штету сазнала 24. марта 1928. год. а до данас није тужбу поднела. Забрана од 5. децембра 1930. год. није прекинула застарелост, о чему постоје многобројне касационе одлуке. Међутим, тражењу Држ. хип. банке основ је накнада штете која по § 939. грађ. зак. застарева за три године од дана сазнања ;

ђ) најзад, Држ. хип. банка, приликом друге продаје није се придржавала тачно у закону предвиђених рокова, те је услед тога што је нова продаја обављена на готово две године по првој продаји, вредност имању опала, те је се с тога оволика разлика показала у куповној односно продајној цени. Кад Држ. хип. банка жели да се користи § 465. тач. 6. грађ. суд. пост. онда је имала да испуни све услове, одређене у закону, у тачно утврђеним роковима.

Још је интересантније посматрати овај случај кроз судска решења. Прво судско решење одбије Држ. хип. банку од тражења са једним противним одвојеним мишљењем, с тога што није своје тражење утврдила извршним судским решењима. Касациони суд ништи и уверава суд да извршност на решењима приложеним уз акт тражења забране није ни потребна. Првостепени суд поступа по примедбама и одобрава забрану. Али се сад жали купац К. и Касациони суд поново ништи решење да суд оцени доказе поднете уз жалбу.

После овога терен се преноси на срески и Апелациони суд. Срески суд цени доказе у жалби купца К. и поступајући по другим примедбама Касационог суда и двома примедбама Апелационог суда одбије три пута Држ. хип. банку, у главном с тога што количина штете није начисто изведена, јер о томе нема, не само пуноважног доказа, већ докази поверилачке банке противрече једни другима, а § 465. тач. 6. грађ. суд. пост. може се само применити кад је штета тачно утврђена и кад не премаша кауцију. Због тога, што у овом случају штета премаша кауцију, њено постојање и наплате могу се само тражити путем спора. Условно суд налази, да би штета могла изнети 178.829.60 дин. па је крајње судско решење гласило на ову суму, која се имала обезбедити.

Најзад, интересантно овога предмета јесте још у томе, што и ако срески суд изрично одобрава забрану „као средство обезбеђења“, према чему је треба правдати, и то такво решење Апелациони суд оснажава, ипак, кад се тражи ски-

нуће ове забране с тога што је Држ. хип. банка није никако правдала, и срески суд томе захтеву сасвим правилно излази на сусрет, Апелациони суд налази, да забрану није требало правдати, па ништи ово решење и срески суд доноси друго којим одбија купца К. од овог тражења. Очигледна контрадикторност и недоследност, јер после свега што је у овом спору изнето, једино би се правни однос између Држ. хип. банке и купца К. могао расправити у редовном спору, а забрана је имала само служити као средство обезбеђења. Како овај спор Држ. хип. банка неће да води, то купцу К. не остаје ништа друго до да га он поведе. Са његовим ексцепцијама и начином одбране у овом спору успех му је више него сигуран. Штета што тај успех, поред свог несумњивог права, није овом приликом могао постићи, јер све док се односи парничара у редовном спору не пречисте, не може бити обезбеђења. Што је суд овде противно решио, налазимо да није био у праву, а ни у ком случају не може се овај случај узети као преседан или као весник неке нове праксе у нашим судовима. То је само један усамљен случај, који је, са многим другима, добио решење противно закону. Зато га и региструјемо да би га ценили и оценили и други правници, како га не би појела судска прашина.

О. Б. Благојевић, адвокат

**Један случај из судске праксе о тумачењу § 872. у в. § 873.
грађ. закона у в. § 295. кр. суд. пост.**

Н. Н. као пуномоћник тужиоца М. М. тужбом својом и на рочишту преставио је суду : Да је Мин. финансија Краљев. Југославије на основу решења Министарства просвете Бр. 17891/27. имало исплатити његовом властодавцу на име дужне закупнине 39.000 дин., али Мин. финансија ову дужну суму место његовом властодаоцу исплатило је 31-VIII-1928. год. П. П. по фалсификованом пуномоћију његовог властодавца ; за доказ чега је поднео решење Мин. финансија, као и извршну пресуду Апелационог суда Бр. 3989/30. а по кривичном процесу противу П. П. због дела фалсификата. — Изјавио је даље да је његов властодавац примио од опт. П. П. 5000 дин. и са толико смањује своје потраживање према Министарству финансија, и како оно одбија да исплати његовом властодавцу ресто суму од 34.000 дин., то тужи суду Државу дугује тражени износ и није га исплатила његовом властодавцу 34.000 дин. са 6% год. интереса до наплате и т. д.

Даље је навео да тужена страна по престављеном основу дугује тражени износ и није га исплатила његовом властодавцу, нити лицу од њега овлашћеном што се доказује извршном пресудом, сматра да опт. П. П. није учинио дело утаје према његовом властодавцу, јер није био у односу пу-

номоћника; — Тиме што је П. П. осуђен да плати незаконито наплаћену суму није држава ослобођена своје обавезе, а тиме што је његов властодавац наплатио од П. П. дин. 5.000 учинио је услугу држави и на тај начин умањио њену штету и т. д.

Државни правобранилац у одговору на тужбу и на рочишту код суда навео је: Да не признаје тужиоцу тужбено тражење у основи, јер је неумесно и недоказано са разлога:

1.) Да тужилац у тужби сам признаје да је П. П. фалсификовао његово пуномоћје и наплатио на државној благајни 39.000 динара, колико је држава дуговала тужиоцу. Државни благајник, коме је ово пуномоћје поднето није имао никаквог основа да посумња у истинитост његову нити је пак дужан да испитује истинитост потписа и печата на њему, већ је гледао да ли исто испуњава форму законом предвиђену. Ако је опт. П. П. примљену суму утајио, то тужилац исту има тражити од њега, а не од државе, јер је иста своју обавезу испунио, јер је према поднетом пуномоћју, које је испуњавало све законске форме, државна благајна извршила исплату.

2.) Из пресуде Беогр. Апел. Суда Бр. 3989. по кривичном процесу који је тужилац повео противу оптуженог П. П. у тврђено је следеће:

а.) Да је опт. П. П. фалсификовао пуномоћје тужиоца М. М. и по истом примио 39.000 дин. и

б.) Да је осуђени П. П. оштетио тужиоца М. М. — са 39.000 дин., — зашта је поред казне осуђен и да тужиоцу накнади утајену суму у 39.000 дин. — Из исте пресуде се види, да је фалсификат и превару оптужени П. П. учинио према тужиоцу М. М. а не према држави, зашта је и осуђен да њему штету накнади. — Према томе тужилац М. М. нема више никаквог права да тражи наплату суме у 39.000 дин., — пошто је и суд већ пресудио да опт. П. П. ову суму накнади тужиоцу а не држави, која и није оштећена.

3.) Да је и сам тужилац био свестан тога да му је опт. П. П. дужан ову суму накнадити, види се из тога факта да је за ово тужио опт. П. П., суду и поред казне тражио накнаду суме у 39.000. дин. Ово у толико пре јер је од осуђеног примио 5000. динара у отплату главне суме. — Молио је суд да тужиоца одбије од тражења као неумесног и већ једном пресуђеног и да га осуди на плаћање трошкова и т. д.

По свршеном извињању, првостепени суд за град Београд донео је своју пресуду Бр. 6461., којом је одбио тужилачку страну од тражења и то са ових разлога: „Да се из приложене извршне пресуде Београдског Апелац. Суда Бр. 3989., а по кривици опт. П. П., приложене у тужби види да је ово питање о потраживању приватног тужиоца М. М., већ једном расправљено на тај начин, што је горе наведеном извршном пресудом Апелационог Суда, којом је оснажена пресуда прв.

www.unisad.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

суда за град Београд Бр. 19602. по грађанском делу досуђено приватном тужиоцу накнада од оптуж. П. П. — у динара 34.000 — колико приватни тужилац тражи сада тужбом својом од државе Југославије.

Ово је питање расправљено у самом кривичном предмету, по том што је и сам приватни тужилац М. М. подносио кривичну тужбу противу фалсификатора П. П. и у тој тужби тражио накнаду штете, која му је и горе поменутом пресудом, а по његовом — тужиочевом тражењу и досуђена. Чак шта више тужилац је од оптуженог П. П. аконто тог свог потраживања примио и 5000. дин., те му је суд у горе поменутој пресуди досудио ресто од 39.000.— дин. — 34.000. динара — §§ 800. и 879. грађ. закона.

Овим и оваквим својим поступком тужилац је делом показао, да као свог дужника прихвата оптуженог П. П., који га је оштетио овом наплатом а који је по једном са формалне стране пуноважном пуномоћству за њега тужиоца дуг наплатио од Главне Државне Благајне, која је у свему не сумњајући у исправност поднешеног пуномоћја исплату извршила обзиром баш и на пропис из § 897. грађ. закона; по коме се (наплата) — дуг може наплатити „или његовом пуномоћнику.“ — Најзад и сама та околност што се приватни тужилац није жалио противу пресуде првостепеног суда у погледу досуђене му накнаде од стране оптуженог П. П., најбоље сведочи да је се он, тужилац задовољио досуђеном накнадом и примио за дужника оптуженог П. П., који је осуђен поменутом пресудом да накнади штету — њему — приватном тужиоцу, чиме је одговорност за дуг државне касе престала. Према свему изложеном како је тужилац на своје тражење у кривичном процесу извршном пресудом и обештећен, то кад би се стало на гледиште тужиочево, испало би, да се и по други пут тужилац М. М. за исто потраживање обештећује, т. ј. уместо 34.000. динара, досуђује му се 68.000 динара, што је противно закону, те суд закључује да је се тужилац одрекао свог права да тужи државу оног момента, кад је приликом претреса по кривици опт. П. П. — тражио да се исти поред казне осуди да плати наплаћену суму у 34.000. динара, по фалсификованом пуномоћју.

Код ове пресуде постоји одвојено мишљење једног судије које гласи: „Био сам мишљења да је тужилачкој страни требало досудити тужбено тражење са разлога: По § 894. г. з. дуг треба да се исплати самом повериоцу или његовом пуномоћнику. Тужена страна није исплатила свој дуг повериоцу, нити пак његовом пуномоћнику, што се утврђује крив. пресудом Б. А. Суда Бр. 3989. према чему је тужена страна дужна исплатити тужилачкој страни дужну суму — §§ 21 и 677., 680. и 687. грађ. зак., по одбитку 5000. динара, колико је тужилац тражио од П. П. Што се тиче приговора да је при-

ликом исплате суме од 39.000. дин. државни благајник легитимисао П. П. — тај навод је без вредности обзиром на стање утврђено кривичном пресудом Б. Апел. Суда Бр. 3989. и на пропис § 894. грађ. закона.

Најзад и приговор да је ова ствар већ једном пресуђена, неуместан је такође, пошто је овде у питању спор између тужиоца М. М. и државе Југославије и опт. П. П. није био никаквом односу са тужиоцем М. М., нити је био његов пуномоћник, нити тужилац М. М. може тражити какву накнаду штете од опт. П. П., кад његовим радом није могао ни бити оштећен, већ је његовом недозвољеном радњом могла бити оштећена било држава, било чиновник, који је исплату извршио. Према томе кад је опт. П. П. — наплату у 39.000. динара извршио на државној благајни на основу фалсификованог пуномоћства, а власт је приликом потврде била дужна да утврди идентичност издаваоца пуномоћија, онда за такву пропуштену радњу државних органа у својим правима не могу бити погођена заинтересована лица. — Најзад, чињеница да је тужилачка страна примила од опт. П. П. 5000. динара, може чинити само то, да држава за толико мање плати тужилачкој страни.”

По незадовољству изјављеноме од стране тужилачке стране Беогр. Апел. Суд донео је своју пресуду Бр. 5736. којом преиначава пресуду прв. суда за град Београд Бр. 6461. — којом се осуђује тужена страна — држава Југославија да плати тужиоцу М. М. — 34.000. динара дуга од закупнине са 6%. Код ове пресуде била су два одвојена мишљења: „Били смо мишљења да се пресуда првостеп. суда одобри са разлога, што је пуномоћије, по коме је исплата извршена на каси државне благајне, са формалне стране било уредно, а није доказана кривица државних органа, који су исплату извршили чл. 63 зак. о држав. рачуноводству §§ 801. и 894. гр. зак.

Разлози са којих је Б. Апел. Суд донео горњу пресуду је су следећи: „Погрешно је првостепени суд узео да је тужилац обештећен за своје потраживање примајући од опт. П. П. — 5000. дин. досуђених му извршном пресудом Апелац. Суда а који га је и оштетио, примивши од државе новац по лажном пуномоћију и да се тужилац одрекао свога права да тужи државу и зато тужиоца одбио од свога тражења. — Упуштајући се у оцену овог питања Беогр. Апелац. Суд налази: да је тужилац поднетим доказима у тужби а на име решењем Мин. финансија доказао да му држава дугује 39.000. дин. на име кирије. Тужена страна ничим није доказала да је тужиоцу овај дуг исплатила, нити његовом пуномоћнику, а то што је П. П. примио по фалсификованом пуномоћију спорну суму од државе што се утврђује кривичном пресудом Беогр. Апелац. Суда Бр. 3989. не може утицати на право тужиочево

да спорну суму тражи, јер по § 894. гр. зак. дуг треба да се исплати повериоцу или његовом пуномоћнику што овде није случај, јер оптужени П. П. није био пуномоћник тужиоцев, већ је пуномоћије фалсификовао и са таквим пуномоћијем новац примио од државе, па је према томе тужена држава дужна да исплати тужиоцу спорну суму по одбитку примљених 5000. динара од П. П. а у суми од 34.000. динар са 6% год. интереса од 31-VIII-1928. год. као дана кад му је ова сума требала бити исплаћена, да му накнади таксу и парничне трошкове — §§ 21 и 680. гр. зак.

Приговор тужене државе да је благајник легитимисао П. П. приликом исплате суме од 39.000 дин. без вредности је, јер је кривичном пресудом по кривици П. П. утврђено да је пуномоћије било фалсификовано, а и приговор да је ова ствар већ једном пресуђена неумесна је, јер П. П. који је примио ову спорну суму од државе, није био ни у каквом односу са тужиоцем као његов пуномоћник, нити тужилац може тражити од осуђеног П. П. какву накнаду кад његовом недозвољеном радњом није оштећен, већ је оштећена у овом случају држава која је исплату извршила неовлашћеном лицу и т. д.” —

По благовременој жалби државног правозаступника Касац. Суду, — Београдски Апелациони Суд по примедбама Касац. Суда, донео је другу пресуду Бр. 11013. којом одобрава пресуду Првостепеног Суда за град Београд Бр. 6461. Та пресуда Беогр. Апелац. Суда гласи: „По благовр. незадовољству заступника тужилачке стране под Бр. 29077. Беогр. Апел. Суд у своме — одељењу расмотрио је сва акта овог спора, заједно са пресудом првостепеног суда за град Београд Бр. 6461. која гласи: „Да се тужилачка страна М. М. од свога тражења изложеног у реферату ове пресуде одбије, као од тражења неумесног и на закону неоснованог с тим да плати..... и т. д. — па је пресудом својом Бр. 5736. — преиначио пресуду првостеп. Суда и осудио државу да плати тужиоцу 34.000. дин. дуга од закупа са 6% год. интереса од 31-VIII 1928 год. до наплате као и на накнаду таксе и парничних трошкова. — По жалби правобраниоца под Бр. 46793. Касациони Суд је примедбама свога — одељења Бр. 13011. поништио горњу пресуду Апелационог Суда са разлога: „Јер не стоји разлог тога суда да тужилац не може тражити од осуђеног П. П. никакву накнаду, јер тужилац не само да је тражио већ је и П. П. извршном пресудом тога суда Бр. 3989. и осуђен да плати тужиоцу накнаду штете, о којој је сада спор. — Због тога је потребно да Апелациони Суд оцени питање да ли се тужилачкој страни спорно тражење може и у овом спору досудити, кад је кривичном пресудом Беогр. Апел. Суда Бр. 3989/30 — то спорно тражење једном већ досуђено тужиоцу на његов захтев у кривичном спору покренутом против П.

П. §§ 295. и 300. крив. пост. и § 549. у в. § 10. кр. зак., као и да оцени да ли у овом спору има места примени § 872. у вези § 873. грађ. зак. пошто тужилац добивши кривичну пресуду којом му је поред осталог и спорно тражење досуђено противу П. П. није на ту пресуду правни лек употребио, и на тај начин прећутно примио П. П. као дужника у место државе. Т. 7. § 305. гр. с. пост.

Усвајајући све примедбе Касац. Суда у смислу § 330. гр. суд. пост. а по поновном разматрању свих акта и пресуде првостепеног Суда за град Београд Бр. 6461. Беогр. Апел. Суд је нашао, да је пресуда првостеп. суда правилна и на закону основана, како са разлога у њој изнетих, тако и с тога што Апелациони Суд налази да у овом спору има места примени § 872. у в. § 873. грађ. закона, јер тужилац није употребио правни лек противу кривичне пресуде, којом му је досуђено спорно тражење од П. П., на који је начин прећутно примио П. П. као дужника у место државе и т. д.”

На ову пресуду тужилац је поднео жалбу Бр. 10103., — али је Касациони Суд пресуду ову Апелационог Суда оснажио својим решењем Бр. 3636.

Душан Банић

Судија окр. суда за град Београд.

Једна штетна брзина

У правосуђу виших судова код нас, у последње време, дешавају се врло често тако грубе омашке, да их је тешко објаснити чиме другим, до брзином при разматрању одлука нижих судова, услед нагомиланости послова. Иначе, не би се могло разумети да Београдски Апелациони Суд, решењем својим од 23. маја тек. год. бр. 2416, оснажи овакво решење Среског Суда у Књажевцу :

М. Ж., из Малог Извора, тражио је да му Срески Суд одобри да се у спор између Ј. В. и Ж. Н. умеша уз тужену страну. По одржаном кратком рочишту за решење питања о мешању, Срески Суд је донео своје решење од 14. октобра 1931. год. бр. 2416, чији диспозитив гласи :

„Да има места мешању умешача М. Ж. из Малог Извора и Ј. Т. из Селачке, због својине, уз туженог Ж. Н. из Малог Извора на које полажу умешачи имању изложеном у реферату ове пресуде. Парницу да поведу у року од два месеца од извршности овога решења и у том року да поднесу суду доказ о поведеној парници, а до свршетка тога спора да се застане са овим спором, ако не поднесу суду доказе у остављеном року о поведеној парници, суд ће овај спор продужити” и т. д.

Независно од рогобатне и нејасне стилизације диспозитива овога решења и погрешно употребљених стручних израза („ у реферату пресуде” — међутим, у питању је решење) сама садржина његова потпуно је погрешна и јасно противна закону.

На први поглед пада у очи, да ово решење, којим се одобрава споредно мешање, садржи извесне елементе, који карактеришу поступак код главног мешања, онако, како је он регулисан прописом § 66. грађ. суд. пост. Међутим, разлика између главног и споредног мешања, односно судског поступка код једног и код другог, тако је јасно изражена у прописима §§ 65. и 66. грађ. суд. и чл. 20. уредбе о убрзању рада, да у овоме погледу не би требало да буде збрке.

Основна карактеристика институције споредног мешања је у томе, што је то процесуално право, на основу кога се извесно лице може умешати у спор који се већ води између других двају лица (односно парничних странака) — и то уз једну од њих — ако мисли да би у своје праву трпело штете, кад би странка уз коју се меша парницу изгубила. Оно, дакле, ступа у парницу као учесник уз једну парничну странку, помаже је у доказивању њенога права, а не истиче неко своје посебно право. Из овога логично излази, а то је и чланом 20. уредбе о убрзању рада прописано, да умешач ступа у парницу у стање, у коме се она у моменту мешања налази, те нема потребе да се са спором застаје. Зато се, у случају кад се споредно мешање одобрава, и не доноси формално решење, већ само кратка одлука, јер противу овакве одлуке суда нема места жалби (чл. 20. у. у. р.). Напротив, кад се споредно мешање не одобрава, мора се умешачу дати формално решење, противу кога има места правном средству. Тако прописује закон, таква је до сада била и судска пракса, по нашем мишљењу потпуно правилна.

Код главног мешања, напротив, умешач не ступа као учесник уз једну од парничних странака, већ иступа противу њих обеју, истичући своје посебно право на ствар, око које се оне парнице. Правна ситуација, у овоме случају, сасвим је другачија од оне код споредног мешања: овде умешач не иде напореда са једном парничном странком у већ постојећем спору, да би је помагао у њеним процесуалноправним радњама, већ војује противу обеју, или противу једне од њих „како природа тужбе са собом донесе”. (§ 66. г. с. п.).

Да би се питање о истакнутом праву умешача на ствар о којој се спор води могло решити, зауставља се ток постојећег спора, а умешач упућује на посебан спор за доказивање овога свога права: то је сасвим појмљиво, јер је јасно, да ће решење спора у који се умешао у многоме зависити од решења спора који он буде водио.

Све догде наведено спада у ред основних начела проце-

суалног права, сасвим јасно изражених у наведеним законским прописима, а и судска пракса је, до сада, била стална у њиховој примени у напред изложеном смислу.

У жалби на поменуто решење Среског Суда, упућеној Апелационом Суду, све је ово истакнуто са нарочитим инсистирањем — ну, решење је ипак оснажено !

Похвална је жеља судова, да се судски послови отправају што је могуће брже, али ми сматрамо да остварење ове жеље не треба и не сме да има за последицу доношење оваквих судских одлука, којима се вређају јасна законска наређења. Таква брзина штетна је по углед правосуђа, а нама би биле милије правилне одлуке судова — па ма колико дуго на њих чекали. Ово у толико пре, што случај који овде изложисмо није усамљен.

Момчило Жанић, адв.
из Књажевца

Једна одлука вишега суда

(чл. 2. т. 7/II Неспор. правила, § 490 г. з.)

По смрти једнога лица остале су покретне ствари и готовина у неколико десетина хиљада.

Тестаменат није био остављен а законски наследник примио се је наслеђа „без пописа.“

У масу се је јавило више повериоца односно сопственик — како је изјавио — покретних ствари, тако, да је сва заоставштина била поклопљена.

Срески је суд упутио сва ова лица на спор противу масе а распоредним решењем огласио је сродника за наследника.

У диспозитиву распоредног решења, између осталог, стојало је „.....наслеђе му се има предати по извршности овога решења и наплати таксе а по окончању спорова означених у реферату овога решења, у колико у његову корист буду окончани, односно у остављеном року лица упућена на спор овај не поведу или доказе о томе не поднесу овом суду“

Апелациони суд, по жалби законског наследника, поништио је распоредно решење а са разлога: „.....јер када се из аката ове масе види да постоји спор о својини извесних ствари, онда је суд погрешно што је донео распоредно решење пре окончања овога спора извршном пресудом, противно наређењу чл. 2 т. 7 неспорних правила.

Исто је тако погрешно суд што је предају масене имовине оглашеном наследнику условио претходним окончавањем спорова означених у реферату ожалбеног решења а ово стога, што се из аката масе види да се наследник примио наслеђа „без пописа“.....

— Узгред буди речено, на решење о упућивању на спор нико се није жалио нити је срески судија у одређеном року

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

био извештен да га је неко од повериоца (сопственика) повео, како је било наложено у том решењу.

И поред ових примедба вишега суда, нама не изгледа да је срески судија у горњем случају погрешно, иако је његова одлука мало необичнија.

Утврдити и нарочитом одлуком констатовати ко ће *de cuius*-а правно наставити, — то је првенствени задатак судије при расправи заоставштина, под предпоставком, да нема малолетника. Неоспорно, овакве се одлуке, већином, не доносе у неке платонске сврхе већ зато, што имају за интересована лица материјалан значај, али, ипак се може замислити, да је, каткад, таква одлука изазвана и мотивима етичке природе. Јер, толико има добара — глас, углед, име и томе слично — која се не могу изразити, непосредно, новчаном вредности а која могу бити од великог интереса за једно лице.

После тога, будући да срески суд има да пронађе особу преко које ће се наставити покојник у домену права и обавеза, то, онда, суду и није потребно да у оваквом једном акту испуњава, конкретно, обим последњих реквизита. Ако то, обично, чини, то чини, само из техничких разлога, јер се на овај начин, најчешће, окончава, без одуговлачења, расправа заоставштина.

Заоставштина умрлог лица и право на ту заоставштину, јесу два различита и, према томе, одвојена правна појма. Први припада фактичном утврђивању док други правној области.

И суд има да реши питање наслеђа а што се тиче имовине, — према њој ће се предња судска одлука применити у колико она (имовина) буде пронађена и утврђена.

— Позната је ствар да се, често пута, не напише целокупна имовина из многих и многих разлога — такав се случај предвиђа и у Неспор. правилима. Шта суд ради када доцније дозна за ту имовину? Не саслушава више наследника већ само доноси решење којим се, у ствари, утврђује да је и та имовина *de cuius*-а и да, стога, и она припада његовом наследнику. А ко је његов наследник — то је већ ранијим распоредним решењем оглашено?

Када се прочита § 490 г. з. видеће се ово: пошто су дугови умрлог лица везана за његово имање и пошто се ти дугови морају из његове имовине исплатити, права ће се слика имовине покојникове имати тек онда, када се сви дугови одбију, не само то, већ када се сви ти дугови исплате.

Смрћу једног лица необезбеђени повериоци стичу законску залогу.

Наследник не може бити у бољем положају, у колико се односи на покојниково имање, него што је био сам *de cuius*, од кога, он, и повлачи своје право. Истина, за његова живота, необезбеђени повериоци нису имали никакву залогу, али је

Смрт прекинула то стање и законодавац је рекао, да ће права слика његове имовине бити тек онда, када се из ње исплате сви доказани дугови.

Из заблуде или из нарочитих обзира, наследник се прима наслеђа „без пописа“ када је маса презадужена. Примити се „без пописа“ а с обзиром на парафразирани горњи пропис, значи, исплатити дугове првенствено из покојникове заоставштине па, ако она не би залегла, онда се поверилац има окренути наследниковој имовини.

Познати а доказани дугови, пријављени пре дефинитивне расправе питања о наслеђу, одмах се одбијају из активе а дугови пријављени после тог момента, они се наплаћују од наследника и зато је њихова судбина, често, врло сумњива. Да није овако, „правила би се од готовине вересија!“

— Гледиште вишега суда нарочито је незгодно за наш конкретан случај где се сва имовина састоји из готовог новца и нешто покретних ствари.

Ако је наше гледиште нетачно, зашто би се повериоци пријављивали у масу, када се је наследник примио наслеђа „без пописа“? Зашто би срески судија упућивао на спор било повериоца било масу, у случају да масени представник не призна тражбину? Ради чега би се у оваквим решењима слабијој страни одређивао рок у коме има да поведе спор и да у том року извести судију да је спор поведен? Зашто се у тим решењима, још, каже, да ако слабија страна не поступи по налогу суда, маса ће се рсправити по поднетим доказима? — Све то не би било потребно када би једна проста изјава, дата од стране наследника, да се прима наслеђа „без пописа“, представљале неку сигурност за поверица. Међутим, она је само једно право без икакве заложне подлоге.

На крају, могли би да замеримо оном решењу — ма да није било, баш, апсолутно потребно — што није оставило наследној такси лабавије границе, која је, заиста, имала да буде у зависности од успешних спорова односно величине наслеђене имовине.

Ово би се, уосталом, могло постићи и заобилазним путем, захтевом за повраћај таксе.

Да закључимо: чим није у питању одређивање наследника — то нас питање као најважније интересује овде — распоредно решење може се донети, без обзира што су у спору делови или цела имовина покојникова.

Позвани повериоци имају се првенствено и искључиво измирити из заоставштине умрлог лица и тек, ако она не би залегла, долази на ред имовина наследникова, подразумевајући да се је наслеђа примио „без пописа.“ Стога, спорна имовина не сме се издавати наследнику све до повољног окончања спора по масу — нормално је да се спор поведе.

Душан П. Мишић

судија среског суда за град Београд

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

IV РЕДОВНА СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ
У БЕОГРАДУ, ОДРЖАНА 23. и 30 ОКТОБРА 1932. ГОДИНЕ

Претседник коморе г. Обрад Благојевић отвара скупштину у 9 час. поздрављајући добродошлицом све присутне чланове којих је било преко 260, жели им срећан рад и моли их да одаду дужну пошту умрлим адвокатима - члановима коморе: Милораду Стевановићу, Сими Клапаревићу, Драгославу Гођевићу, Шемаји Демају, Др. Сави Берићу и Др. Мићи Анићу. Сви присутни устају и изговарају : „Слава им”.

Затим г. Благојевић у краћим потезима износи рад коморе за протекли трогодишњи период и предлаже да се извештај о раду коморе не чита, пошто је исти штампан у Браничу, већ да се одмах пређе на дискусију по питању извештаја. Напомиње да је Комора посвршавала све организационе послове али да ће она тек сад имати пуно посла око заштите и напретка адвокатског сталежа, па моли присутне да у критици извештаја буду објективни а нарочито да воде рачуна о томе да за часнике бирају људе, који ће тешким дужностима у Комори најбоље одговорити.

Предлаже за овераче записника : г. г. Бору Л. Поповића, Милана Драговића и Др. Миленка Стојића, а за бројаче гласова: г. г. Стевана Вагнера, Милорда Павловића, Димитрија Крчевинца, Драгомира Ивковића, Радована Атанасијевића, Александра Вучићевића, Методија Анастасијевића, Велизара Гођевића, Јована Здравковића, Милоша Царевића, Јована Велимировића, Гојка Терића, Драгослава Стојадиновића, Николу Роловића и Драгослава П. Ђорђевића, — што скупштина једнодушно усваја, кличући: „Слава палима а част живима”.

Г. Милан Аћимовић саопштава скупштини да се на данашњи дан навршава 20 година од Кумановске победе и предлаже да се палима ода слава а живима част, што скупштина једнодушно усваја, кличући: „Слава палима а част живима”.

У дискусији по извештају учествују: Угљеша Јовановић, Милутин Милошевић, Будимир Павловић, Михаило Миликић, Живојин Николић, Др. Јаков Стефанчић, Михаило Марјановић, Миро Стојановић, Јован Здравковић, Александар Арсенијевић, Др. Радоје Вукчевић, Петар Јовановић и Драгиша Здравковић. Говорници су критиковали рад Коморе и указивали на велике недаће, са којима се адвокати данас имају да боре и указивали на послове, којима би Комора у будуће требала да поклони сву своју пажњу. У том циљу предложена је резолуција, коју чита г. Др. Иван Рибар, а која гласи :

„Скупштина Адвокатске Коморе одржана дана 23. октобра 1932, радо признаје, да је њена прва управа извела у духу адвокатског закона организацију, поставила сталешко правосуђе и узимала учешћа у раду по свим питањима заштите права и интереса, као и чувања угледа и части адвокатског реда.

Скупштина је свесна, да је адвокатски закон једна велика и мучна тековина и зато ставља у дужност новој управи, да продужи интензивније на започетом раду старе управе око учвршћивања моралне основе адвокатури, развијања сталешке свести и чувања аутономије реда.

У данашње време тешке кризе и прелазног стања у земљи имаће нова управа и нарочито изнимне дужности. Комора мора бити способна и приправна, да у тешким и одсудним моментима узме у заштиту слободу или независност адвоката пружајући им потребну материјалну и моралну потпору. По случајевима незаконитог и безразложног апшења адвоката и адвокатских приправника, извршених преметачина у њиховим канцеларијама и становима и злостава у притворима, мора Комора да покаже одлучно држање. Нарочиту пажњу требаће обратити адвокатском подмлатку како се не би у борби за свакидањи хлеб пролетаризирао, већ на првом кораку ступајући самостално у живот. — У ту сврху биће потребно да се образује један специјалан одбор, коме ће бити стављена у дужност брига о онима, који су моментано незапослени и незаштићени.

У сврху побољшања материјалних интереса биће дужност управе, да ради даље на проширењу круга адвокатске делатности, мислећи при томе у првом реду на заступање пред војним и духовним судовима, као и свим административним инстанцијама по свим случајевима административног суђења. Издејствовање адвокатске сигнатуре и праведне пуноважеће тарифе, нека јој такођер буде нарочита брига.

Једна стара тешка невоља, на коју се с правом тужи цео пословни свет, јесте неизвршење судских пресуда и одлука власти. Ради ове невоље трпи много адвокатски сталеж и у поверењу својих властодаваца. Хитна и енергична интервенција неодложно је потребна по овом питању у интересу кредита, који је данас много потребан и нашој земљи.

За правилно испуњавање одговорне и тешке дужности адвоката као браниоца оптужених по деликтима извирућих из закона о заштити државе, а у заступању пред државним судом, потребна је пуна примена кривичног поступка. Није могуће извршити до краја и савесно дужност одбране, ако се не може пружити окривљеном и пре оптужнице. Чим се истрага отвори, мора окривљеник имати браниоца и мора му се поставити по службеној дужности. Тај императив кривичног поступка требао би да нађе примену и у поступку

пред Државним судом, јер само том применом биће омогућено одбрани, да послужи циљевима правосуђа у једној правној држави, као и интересима оних оптужених који су јадног материјалног положаја и потребују ех offо ефикасну правну заштиту браниоца у моменту отварања истраге, када морају да се жале против поступка у полицијским притворима, о којему је редовно реч при сваком претресу код Државног суда.

И у поступку пред редовним судовима трпи наш ред од ђуди и незаконитости. Постоје многе жалбе из Београда а још више из унутрашњости против извесних поступака које нова управа мора већ у интересу доброг правосуђа да прими, испита и достави надлежној власти.

Новој управи ставља се у дужност, да у циљу међусобног упознавања и другарског саобраћаја адвоката и адвокатских приправника, као и у циљу одржавања конференција по свима сталешким потребама, те по свима савременим правним, економско-финансијским и социјално-културним питањима предузме иницијативу око организације посебног друштва адвоката.

Радити за високе циљеве правосуђа, дужност је адвокатског реда. Нова управа има да пази с једне стране, да се њени чланови не огреше о ове циљеве, ну с друге стране, да помаже енергично своје чланове у њиховима напорима, против сваког покушаја повреде, када су у питању оправдани и на закону основани интереси оних, које они заступају.

У тој служби за циљеве правосуђа, zaloжиће се Комора за независност судску, и бориће се свим расположивим средствима против сваке корупције, долазила она ма било с које стране, сматрајући ову за једну од најљућих рак-рана на телу нашег народног организма.

Скупштина Адвокатске Коморе сматрајући себе једним фактором у јавном животу, има дужност да каже своју реч и у питањима ван свога сталежа. Тешка економска криза притисла је и код нас сав наш привредни живот, пореметила социјални и културни прогрес. Она тешко погађа све наше редове. Али има нешто што нас све, а специјално и наш ред још јаче погађа, а то је систирање основних политичких и грађанских слобода. Слобода речи, мисли и штампе први су предуслов слободне акције, која треба да донесе економско благостање, социјалну правду и културни прогрес.

Адвокати треба да осећају пуле свога народа и данас више но икада да послуже његовим општим интересима. И имајући увек пред очима ове опште интересе свога народа, не смеју их ни за час изгубити из вида за вољу личног интереса, или интереса своје странке. Служећи народним интересима предано и пожртвовано ојачаће адвокати ауторитет свога реда и на тај ће начин подићи га на ону завидну висину,

www.unilj

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

коју су својим влститим радом постигли наши другови у западним државама.”

Предложену резолуцију скупштина прима без даље дискусије.

За овим претседник ставља предлог да се извештај о раду коморе и предложени буџет за 1933. год. приме, што скупштина усваја.

После овога прелази се на избор новог часништва Коморе а по свршеном гласању претседник саопштава да прекида скупштину ради пребројавања гласова.

У 6 часова по подне заменик претседника Др. Драгутин Јанковић извештава скупштину да су према датим гласовима изабрана ова господа: За претседника г. Др. Драгутин Јанковић, за заменика претседника г. Војислав Вујанац, за чланове одбора коморе: г. г. Милан Живадиновић, Др. Иван Рибар, Михаило Миликић, Бора Н. Поповић, Драгомир Ивковић, Владимир Симић, Александар Павловић, Богдан Лекић и Димитрије Крчевинац, — сви из Београда, и Милорад Милић из Крагујевца и Живорад Ђермановић из Ваљева, према чему за ужи избор долазе у обзир г. г. Сима Алкалај, Милорад Павловић, Трипко Жугић, Драгослав Стојадиновић, Јован Здравковић, Јован Велимировић, Вељко Петровић, Др. Радоје Вукчевић, Милан Влајковић, Љубиша Димитријевић, Миливоје Благојевић, Драгиша Васић, Др. Рајко Ђермановић и Гојко Терић, сви из Београда, Милија Јовичић (Ужице), Драгољуб Владисављевић, (Пожаревац), Миливоје Тадић, (Ужице), Војко Чвркић, (Чачак), Светислав Протић, (Ваљево) и Милутин Филиповић, (Крагујевац); — за заступника коморе: г. Милан Аћимовић, а за заменика г. Ненад Поповић, према чему за ужи избор долазе у обзир г. г. Александар Милојковић, Александар Хади Ристић, Самуило Демајо и Светистав Панајотовић; — за претседника дисциплинског већа г. Стеван Вагнер, за заменике претседника г. Др. Миленко Стојић и г. Радован Атанасијевић, а за члана већа г. Душан Илић, према чему за ужи избор долазе у обзир г. г. Самуило Демајо и Тома Милосављевић; — за чланове Касационог већа г. г. Савко Дуканац, Живко Тадић, Драгутин Ранковић (Пожаревац), Рафаило Финц, Угљеша Јовановић, Станко Павловић (Смедерево), Павле Мијатовић, Драган Симић и Војислав Милошевић, према чему за ужи избор долазе у обзир г. г. Обрад Благојевић, Светистав Протић (Ваљево), Трипко Жугић, Павле Тодоровић, Бора А. Николић и Бора Н. Поповић; — за чланове испитне комисије г. г. Др. Драгутин Јанковић, Војислав Вујанац, Љу-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.rs

бомир Радовановић, Војислав Милошевић, Добра Петковић, Михаило Тадић и Др. Иван Рибар, — према чему за ужи избор долазе у обзир г. г. Др. Радоје Вукчевић и Милан Константиновић (Смедерево).

Г. Бора Ј. Поповић говори о изванредним заслугама за адвокатски ред досадашњег претседника коморе г. Обрада Благојевића и предлаже, да га скупштина изабере за доживотног почасног претседника.

Г. Александар Павловић говори у истом смислу и предлаже да у записник уђе оваква стилизација: „да се г. Обрад Благојевић као заслужан за адвокатски ред бира за доживотног почасног претседника Адвокатске Коморе у Београду.“

Овакав предлог и оваку стилизацију скупштина једногласно усваја.

Г. Др. Драгутин Јанковић кратким говором захваљује присутнима у име своје и осталих изабраних часника на датом им поверењу и изјављује, да је данас пажљиво саслушао све примедбе и жеље присутних и да ће уложити и он и изабране колеге све своје способности и сву своју вољу да одговоре поверењу, којим их је скупштина почастовала, па саопштава да се рад данашње скупштине прекида и да ће се наставити у недељу 30. октобра т. г. ради ужег избора између оних адвоката, који су на првом гласању добили највећи број гласова, — сходно одељку II § 39. Зак. о адвокатима.

У недељу 30. октобра г. Др. Јанковић тачно у 9.30 часова објављује, да се рад скупштине од 23. октобра продужује и саопштава имена адвоката који долазе у обзир за ужи избор, напомињући да је приликом гласања у прошлу недељу за члана Касационог већа био изабран г. Павле Мијатовић, који услед сметње из ст. I. § 102. Зак. о адвокатима не може да врши функцију за коју је изабран, јер нема 10 година адвокатуре, те се на његово место имају узети у обзир за ужи избор г. г. Милан Атанасијевић и Петар Марковић (Ваљево) по реду добијених гласова на прошлом гласању.

Пошто су листе са именима адвоката између којих треба извршити ужи избор раздате присутнима, то се прелази на гласање и по извршеној предаји листа констатује се да је гласало 103 адвоката, као и да су изабрани: за одбор коморе: Милан Влајковић, Милорад Павловић, Др. Радоје Вукчевић, Трипко Жугић, Јован Здравковић, Др. Рајко Ђермановић и Сима Алкалај — сви из Београда; Војко Чвркић (Чачак), Милија Јовичић (Ужице) и Драгољуб Владисављевић (Пожаревац); — за заменике заступника коморе Александар Милојковић и Александар Хаџи Ристић; — за члана дисциплин-

www.ub

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ског већа г. Самуило Демајо; — за чланове Касационог већа г. Обрад Благојевић, Милан Атанасијевић, Трипко Жугић, и Павле Тодоровић; — за члана испитне комисије г. Др. Радоје Вукчевић.

Г. Др. Јанковић саопштивши резултат избора изјављује да је дневни ред скупштине завршен и исту закључује у 11.30 часова.

Према резултатима гласања, како од 23. тако и од 30. октобра т. г. листа изабраних часника стоји овако :

ОДБОР КОМОРЕ

Претседник: Д. Драгутин Јанковић, адв. из Београда

Заменик претседника: Војислав Вујанац, адв. из Београда

Чланови Одбора Коморе:

1. Милан Влајковић, адв. из Београда
2. Др. Иван Рибар, адв. из Београда
3. Александар Павловић, адв. из Београда
4. Бора Н. Поповић, адв. из Београда
5. Трипко Жугић, адв. из Београда
6. Јован Здравковић, адв. из Београда
7. Владимир Симић, адв. из Београда
8. Милорад Павловић, адв. из Београда
9. Милан Живадиновић, адв. из Београда
10. Димитрије Крчевинац, адв. из Београда
11. Сима Алкалај, адв. из Београда
12. Др. Радоје Вукчевић, адв. из Београда
13. Богдан Лекић, адв. из Београда
14. Михаило Миликић, адв. из Београда
15. Драгомир Ивковић, адв. из Београда
16. Др. Рајко Ђермановић, адв. из Београда
17. Милорад Милић, адв. из Крагујевца
18. Драгољуб Владисављевић, адв. из Пожаревца
19. Живорад Ђермановић, адв. из Ваљева
20. Милија Јовичић, адв. из Ужица
21. Војко Чвркић, адв. из Чачка.

Заступништво коморе :

Заступнико Коморе: Милан Аћимовић, адв. из Београда

Заменици заступника Коморе:

1. Александар Хаџи - Ристић, адв. из Београда
2. Ненад Поповић, адв. из Београда
3. Александар Милојковић, адв. из Београда

Дисциплинско веће :

Претседник Дисциплин. већа: Стеван Вагнер, адв. из Београда
Заменици претседн. већа:

1. Др. Миленко Стојић, адв. из Београда
2. Радован Атанасијевић, адв. из Београда

Чланови дисциплинског већа:

1. Душан Илић, адв. из Београда
2. Самуило Демајо, адв. из Београда

Касационо веће :

Чланови:

1. Рафаило Финц, адв. из Београда
2. Обрад Благојевић, адв. из Београда
3. Станко Павловић, адв. из Смедерева
4. Живко Тадић, адв. из Београда
5. Милан Атанасијевић, адв. из Београда
6. Војислав Милошевић, адв. из Београда
7. Савко Дуканац, адв. из Београда
8. Угљеша Јовановић, адв. из Београда
9. Драган Симић, адв. из Београда
10. Драгутин Ранковић, адв. из Пожаревца
11. Павле Тодоровић, адв. из Београда
12. Трипко Жугић, адв. из Београда

Испитна комисија :

Чланови:

1. Добривоје Петковић, адв. из Београда
2. Војислав Милошевић, адв. из Београда
3. Др. Иван Рибар, адв. из Београда
4. Др. Драгутин Јанковић, адв. из Београда
5. Војислав Вујанац, адв. из Београда
6. Љубомир Радовановић, адв. из Београда
7. Др. Радоје Вукчевић, адв. из Београда
8. Михајло Тадић, адв. из Београда.

Уписани у именик адвоката :

1. Радуловић Младен Д. са седиштем канцеларије у Београду.
2. Поповић Миладин, са седиштем канцелар. у Обреновцу.

Преселио канцеларију

1. Поповић Тодор Љ. из Алексинца у Рековац.

Уписани у именик адв. приправника

1. Рубеновић Давид Р. на вежби код адв. Арсенијевића Александра у Београду.
2. Вучо Др. Никола, на вежби код адв. Петровића Вељка у Београду.
3. Јевтић Селимир на вежби код адв. Благојевић Л. Јована у Шапцу.
4. Дуканац С. Љубомир на вежби код адв. Дуканца Савка у Београду.

Избрисани из именика адв. приправника :

1. Павловић Александар, због ступања у држав. службу.
2. Кара - Пешић Владимир по одјави принципала.
3. Ханс Бауер, због ступања у држав. службу.
4. Павелић Никола, по одјави принципала.
5. Миловановић Миодраг, по одјави принципала.
6. Ђорђевић Живко, по одјави принципала.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља претседник Др. Драгутин Јанковић.

Уредник „Бранича“ је претседник Адвокатске коморе у Београду Др. Драгутин Јанковић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120— дин. годишње; за адв. приправнике судије и судијске приправнике 60— динара годишње; поједини број 10— динара.

„Бранич“ се штампа у штампарији Живка Маџаревића (пређе „Туцовић“), Цара Николе II. ул. бр. 3. (Стан Краинска 22), Телефон 21.129.